

Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

ROMÂNIA

**ALEGERILE PARLAMENTARE ȘI PREZIDENTIALE
28 noiembrie și 12 decembrie 2004**

**RAPORTUL MISIUNII OSCE/ODIHR PENTRU EVALUAREA
ALEGERILOR**

Varșovia
14 februarie 2005

CUPRINS

<u>I.</u>	<u>SUMAR</u>	1
<u>II.</u>	<u>INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI</u>	3
<u>III.</u>	<u>CONTEXT</u>	3
<u>IV.</u>	<u>CADRUL LEGISLATIV</u>	4
<u>A.</u>	<u>BAZA CONSTITUȚIONALĂ</u>	5
<u>B.</u>	<u>LEGISLAȚIA ELECTORALĂ</u>	5
1.	<i>Alegerile parlamentare</i>	5
2.	<i>Alegerile prezidențiale</i>	6
<u>C.</u>	<u>ORDONANȚE DE URGENTĂ</u>	6
<u>D.</u>	<u>ALTE LEGI</u>	8
1.	<i>Legea Partidelor Politice</i>	8
2.	<i>Legea privind Finanțarea Partidelor Politice și a Campaniilor Electorale</i>	8
<u>E.</u>	<u>CONTESTAȚII ȘI ÎNTÂMPINĂRI</u>	9
<u>V.</u>	<u>ADMINISTRAREA ALEGERILOR</u>	10
<u>A.</u>	<u>COMPONENTĂ ȘI STRUCTURI</u>	10
1.	<i>Autoritatea Electorală Permenentă</i>	10
2.	<i>Biroul Electoral Central</i>	11
3.	<i>Birourile Electorale de Circumscripție</i>	11
4.	<i>Birourile Electorale ale Secțiilor de Votare</i>	12
5.	<i>Autorități guvernamentale și locale</i>	13
<u>B.</u>	<u>ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR ȘI PARTIDELOR POLITICE</u>	14
<u>C.</u>	<u>ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR ȘI CĂRȚILE DE ALEGĂTOR</u>	14
<u>D.</u>	<u>TRAINING</u>	16
<u>E.</u>	<u>TRANSPARENȚA</u>	17
<u>VI.</u>	<u>PARTICIPANȚII LA ALEGERI</u>	18
<u>VII.</u>	<u>CAMPANIA ELECTORALĂ</u>	18
<u>VIII.</u>	<u>MASS MEDIA</u>	19
<u>IX.</u>	<u>SOCIETATEA CIVILĂ</u>	21
<u>X.</u>	<u>PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE</u>	22
<u>A.</u>	<u>PARTICIPAREA ROMILOR</u>	24
<u>XI.</u>	<u>PARTICIPAREA FEMEILOR</u>	25
<u>XII.</u>	<u>PROCEDURI ELECTORALE, CENTRALIZAREA ȘI CALCULAREA REZULTATELOR</u>	26
<u>A.</u>	<u>ALEGERILE PARLAMENTARE ȘI PRIMUL TUR AL ALEGERILOR PREZIDENTIALE, 28 NOIEMBRIE 2004</u>	26
1.	<i>Centralizarea incorectă a rezultatelor</i>	26
2.	<i>Contestații și întâmpinări</i>	28
3.	<i>Alte probleme</i>	29
<u>B.</u>	<u>TURUL AL DOILEA AL ALEGERILOR PREZIDENTIALE, 12 DECEMBRIE 2004</u>	29
1.	<i>Limitarea votării pe liste speciale</i>	30
2.	<i>Completerea proceselor verbale</i>	31
<u>XIII.</u>	<u>RECOMANDĂRI</u>	32

<u>A.</u>	<u>CADRUL LEGAL</u>	32
<u>B.</u>	<u>ADMINISTRAREA ALEGERILOR</u>	33
<u>C.</u>	<u>ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR ȘI PROCEDURILE DE VOTARE</u>	33
<u>D.</u>	<u>ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR ȘI PARTIDELOR</u>	34
<u>E.</u>	<u>CAMPANIA ELECTORALĂ ȘI MASS MEDIA</u>	34
<u>F.</u>	<u>SOCIETATEA CIVILĂ ȘI OBSERVATORII INTERNI</u>	34
<u>G.</u>	<u>PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE</u>	35
XIV.	<u>ANEXA – REZULTATELE ALEGERILOR</u>	36
<u>A.</u>	<u>ALEGERILE PARLAMENTARE, 28 NOIEMBRIE 2004</u>	36
<u>B.</u>	<u>ALEGERILE PREZIDENȚIALE, 28 NOIEMBRIE ȘI 12 DECEMBRIE 2004</u>	37
	<u>DESPRE OSCE/ODIHR</u>	38

ROMÂNIA

ALEGERILE PARLAMENTARE ȘI PREZIDENȚIALE 28 noiembrie și 12 decembrie 2004

Raportul Misiunii OSCE/ODIHR Pentru Evaluarea Alegerilor¹

I. SUMAR

Ca urmare a unei invitații adresate de Misiunea Permanentă a României la OSCE, OSCE/ODIHR a desfășurat în România Misiunea pentru Evaluarea Alegerilor (EAM) cu ocazia alegerilor parlamentare și prezidențiale din 28 Noiembrie. OSCE/ODIHR a evaluat întregul proces al alegerilor parlamentare și prezidențiale prin prisma conformității cu Documentul de la Copenhaga din 1990 și cu alte angajamente referitoare la alegeri, cu toate că EAM nu a întreprins observarea sistematică a procedurilor din ziua alegerilor.

Alegerile parlamentare și prezidențiale au oferit electoratului un spectru larg și autentic de opțiuni. Un număr mare de partide politice, alianțe electorale și organizații reprezentând minoritățile naționale, precum și candidați independenți individuali², au participat la alegerile parlamentare. Pentru Camera Deputaților, electoratul a avut posibilitatea de a alege dintre 21 partide politice, trei alianțe politice sau electorale, 28 organizații reprezentând minoritățile naționale și zece candidați independenți, iar pentru Senat, dintre 21 partide, trei alianțe, o organizație a minorităților naționale și doi candidați independenți.³ 12 candidați și-au disputat funcția de președinte, dintre care unul a candidat independent. Campania a fost dinamică, iar dezbaterile intense, însă au existat cazuri de campanie electorală negativă, precum și cazuri în care au fost distribuite materiale de campanie false sau de natură să inducă în eroare.

În România există un peisaj mediatic divers, însă semnalele privind presiunile asupra jurnaliștilor constituie o sursă de îngrijorare. Legea Electorală acordă tuturor participanților acces la presa electronică în perioada oficială a campaniei. Prevederile legale referitoare la campania electorală obligă însă presa electronică să urmeze strict regulamentele respective, de multe ori cu prețul acoperirii dinamice și interesante a campaniei electorale. Presei scrise nu i s-a aplicat practic nici o restricție legată de acoperirea campaniei. În forma actuală, legea conține mai multe neconcordanțe și prevederi vagi referitoare la mass media, care ar trebui revizuite.

Alegerile parlamentare și prezidențiale s-au desfășurat sub incidența legilor modificate pentru alegeri parlamentare și prezidențiale. Ambele legi au fost adoptate într-o etapă foarte târzie și au intrat în vigoare cu doar două luni înaintea alegerilor. Deși cadrul legal asigură în general o bază adecvată pentru desfășurarea alegerilor în conformitate cu angajamentele OSCE, rămân de rezolvat anumite chestiuni, cum ar fi reglementările mai precise privind contestațiile și întâmpinările legate de alegeri. De asemenea, adoptarea de către Guvern a ordonanțelor de

¹ Singura versiune oficială a acestui text este cea în limba engleză.

² Legea Electorală nu admite înscrierea mai multor candidați independenți pe aceeași listă.

³ BEC nu a inclus în aceste statistici organizația etnicilor maghiari UDMR ca organizație reprezentând o minoritate națională.

urgență în legătură cu modul de desfășurare a alegerilor pare să ridice probleme de natură constituțională.

Administrarea alegerilor a funcționat în general într-o manieră transparentă și eficientă, deși anumite disfuncționalități constatate la nivelul secțiilor de votare indică necesitatea unei instruirii mai temeinice. În general, scrutinul a părut a fi totuși bine administrat în numărul limitat de secții de votare vizitate de EAM. Anumite decizii luate de Biroul Electoral Central (BEC) au crescut nivelul transparenței procesului electoral. Însă cerința ca birourile secțiilor de votare să aibă în componență președinți și vicepreședinți cu pregătire juridică s-a dovedit a fi dificil de implementat, iar în multe cazuri aceste poziții au fost completate din liste de candidați alcătuite de prefectii de județ numiți de Guvern, fapt ce a dat naștere la numeroase reclamații potrivit cărora selectarea președinților secțiilor de votare a fost influențată politic. Există acum în România Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) care va funcționa între perioadele electorale, dar metoda actuală de numire a membrilor AEP ar trebui revizuită astfel încât să se asigure o componență multilaterală și echilibrată.

Principala problemă în aceste alegeri a fost reprezentată de potențialii factori de natură să pericliteze integritatea votului. Deși legea stipulează că trebuie folosite cărțile de alegător, Parlamentul a suspendat utilizarea lor pentru aceste alegeri. Ca substitut, timbre autocolante din hârtie au fost aplicate pe spatele cărților de identitate, indicând că persoana respectivă a votat. Însă, din moment ce timbrele puteau fi îndepărtate cu ușurință, această măsură nu a reprezentat un substitut echivalent pentru cărțile de alegător, care pot fi ștampilate în mod clar pentru a arăta că persoana respectivă a votat. Misiunea OSCE/ODIHR nu a primit nici o explicație convingătoare referitoare la suspendarea folosirii cărților de alegător pentru aceste alegeri. Din moment ce în România alegătorii pot vota pe liste speciale la aproape orice secție de votare din țară, suspendarea folosirii cărților de alegător a eliminat o importantă măsură de siguranță împotriva votului multiplu și pare să fi afectat încrederea publică în întregul proces electoral. Participanții la alegeri și observatorii interni au semnalat faptul că au existat într-adevăr cazuri de vot multiplu la 28 noiembrie, însă Misiunii OSCE/ODIHR nu i-au fost prezentate dovezi substanțiale.

Ca urmare a neregulilor semnalate pe 28 noiembrie, BEC a recurs la o rezolvare parțială a problemelor prin limitarea votării pe liste speciale la un număr restrâns de secții de votare speciale. Deși a redus posibilitatea fraudei, această măsură, precum și modul în care a fost implementată, a creat o situație de confuzie și ar putea să fi împiedicat o parte a electoratului să își exercite dreptul la vot. Se pune de asemenea întrebarea dacă BEC avea dreptul de a modifica prevederi importante ale Legii Electorale prin adoptarea acestei decizii.

O altă problemă întâmpinată la primul tur de scrutin a fost legată de centralizarea incorectă a rezultatelor, datorată aparent lipsei de training și redactării defectuoase a proceselor verbale privind rezultatele alegerilor. Sesizările potrivit cărora soft-ul folosit pentru centralizarea rezultatelor a fost manipulat pentru a "realoca" voturile nule partidului de guvernământ au fost infirmate de o verificare.⁴ A reieșit însă că numeroase birouri electorale ale secțiilor de votare nu au stabilit numărul alegătorilor care au votat prin numărarea semnăturilor de pe listele electorale. Această măsură pare a fi fost de asemenea omisă la corectarea ulterioară a proceselor verbale incorecte, fapt ce a eliminat un alt potențial element de siguranță împotriva

⁴ Verificarea a fost efectuată de o organizație neguvernamentală din Serbia, Centrul pentru Alegeri Libere și Democrație

abuzurilor electorale. Pentru a rezolva aceste deficiențe, BEC a dat dispoziții ca la al doilea tur de scrutin semnăturile de pe listele electorale să fie numărate și a modificat formularea proceselor verbale conținând rezultatele.

Minoritățile naționale recunoscute au dreptul la reprezentare parlamentară specială. Trebuie totuși rezolvate anumite ambiguități ale cadrului legal privind alegerea reprezentanților minorităților naționale. Cetățenii români care aparțin unei minorități naționale au avut posibilitatea de a participa la alegeri fără a întâmpina dificultăți, excepție făcând unele semnale din partea reprezentanților partidelor și organizațiilor minorității romilor.

În timp ce numărul femeilor care au candidat a crescut simțitor, reprezentarea acestora în Parlamentul nou ales rămâne limitată..

Societatea civilă a jucat un rol important în aceste alegeri, monitorizând diferite aspecte ale procesului electoral. Peste 3 000 observatori interni neafiliați politic au fost trimiși la urne la fiecare tur de scrutin.

OSCE/ODIHR își exprimă disponibilitatea de a sprijini autoritățile române pentru aplicarea recomandărilor oferite de raportul de față, înaintea oricărui viitor scrutin.

II. INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI

Misiunea OSCE/ODIHR pentru Evaluarea Alegerilor (EAM), condusă de Dl. Ambasador Stephen Nash (Marea Britanie), și-a desfășurat activitatea între 20 noiembrie și 15 decembrie 2004. Pentru primul tur de scrutin din 28 noiembrie 2004, EAM a fost formată din 18 experți provenind din 13 state participante OSCE, iar pentru turul al doilea al alegerilor prezidențiale din 12 Decembrie, din 15 experți din nouă state participante. Pe lângă experții din București, Misiunea OSCE/ODIHR a trimis observatori în centrele regionale Constanța, Cluj, Iași și Timișoara la primul tur de scrutin și în Craiova, Galați și Sibiu la turul al doilea. Un expert specializat în problemele romilor a vizitat mai multe județe cu populație semnificativă de romi.

În conformitate cu practicile standard ale OSCE/ODIHR, desfășurarea unei Misiuni pentru Evaluarea Alegerilor nu are în vedere observarea sistematică a procedurilor din ziua alegerilor. Deși membrii EAM au vizitat secții de votare în ziua alegerilor, aceasta a constituit o acțiune limitată și în consecință insuficientă pentru a trage concluzii generale cu privire la desfășurarea a procesului electoral pe tot cuprinsul țării. De asemenea, datorită duratei limitate a șederii sale în România, EAM nu a întreprins o monitorizare sistematică a presei.

OSCE/ODIHR dorește să mulțumească Ministerului Afacerilor Externe pentru sprijinul acordat pe durata șederii EAM, Biroului Electoral Central, precum și tuturor autorităților, organizațiilor societății civile și persoanelor pentru cooperare și pentru sprijinul oferit EAM.

III. CONTEXT

Alegerile parlamentare și prezidențiale din România, care au avut loc la data de 28 Noiembrie și 12 Decembrie 2004, au reprezentat cel de-al cincilea asemenea scrutin de la căderea

regimului comunist în anul 1989. Alegeri parlamentare și prezidențiale au mai avut loc în 1990, 1992, 1996 și 2000. Toate aceste alegeri, în afara celor din 1996, au fost câștigate de formațiunile predecesoare Partidului Social Democrat (PSD)⁵, iar liderul de atunci al partidului, Ion Iliescu, a câștigat cursa prezidențială. În 1996, Convenția Democratică din România (CDR) a devenit cea mai importantă forță parlamentară, formând ulterior un guvern de coaliție, iar liderul CDR, Emil Constantinescu, l-a învins pe Iliescu la alegerile prezidențiale.

La alegerile din 2000, Partidul Democrației Sociale din România (PDSR) a devenit cea mai importantă forță politică, însă nu a reușit să obțină majoritatea parlamentară. Ion Iliescu s-a întors la președinție, câștigând cel de-al doilea tur de scrutin împotriva lui Corneliu Vadim Tudor, președintele organizației naționaliste Partidul România Mare (PRM). PRM s-a situat pe locul al doilea la alegerile parlamentare, în timp ce partidele care participaseră la guvernarea precedentă – cu excepția notabilă a Uniunii Democrate Maghiare din România (UDMR) – au suferit un grav regres electoral. Alianța electorală formată de principalul partid din guvernul care își încheia mandatul, Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat (PNȚCD), nu a reușit nici să întrunească pragul parlamentar.

În urma alegerilor din 2000, PSD a format un guvern minoritar condus de Adrian Năstase, care a devenit și liderul partidului. Guvernul s-a bazat pe sprijin parlamentar din partea UDMR și din partea grupului deputaților reprezentând minoritățile naționale.

Din 2003, sistemul partidelor politice s-a consolidat într-o anumită măsură, în special prin formarea Alianței Dreptate și Adevăr – D. A. de către Partidul Național Liberal (PNL) și Partidul Democrat (PD).

Alegerile generale din 2004 au avut loc într-un moment important pentru dezvoltarea viitoare a României. În același an, România a devenit membru al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Discuțiile despre aderarea la Uniunea Europeană (UE) se aflau într-un stadiu avansat. UE și România au încheiat negocierile pe plan tehnic cu câteva zile înaintea celui de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale, iar cu ocazia Consiliului Ministerial al UE din 16–17 decembrie, România a fost invitată oficial să se alătore UE ca membru deplin la 1 ianuarie 2007.

IV. CADRUL LEGISLATIV

Cadrul legislativ pentru alegerile generale din România cuprinde Constituția din 1992 (modificată în 2003), legi separate pentru alegerile parlamentare și prezidențiale și alte legi relevante (precum Legea Partidelor Politice și Legea Finanțării Partidelor Politice și a Campaniilor Electorale din 2003), ordonanțe speciale de Guvern și hotărâri de urgență, precum și alte instrumente legale, inclusiv hotărâri ale instanțelor de judecată.

⁵ Frontul Salvării Naționale (FSN) în 1990, Frontul Democrat al Salvării Naționale (FDSN) în 1992 și Partidul Democrației Sociale din România (PDSR) în 1996 și 2000.

A. BAZA CONSTITUȚIONALĂ

Parlamentul României este alcătuit din Camera Deputaților și Senat. Ambele Camere sunt alese prin vot direct pentru o perioadă de patru ani. Numărul mandatelor parlamentare nu este fix, ci determinat de prevederea Legii Electorale: în Camera Deputaților, norma de reprezentare este de un deputat la 70 000 locuitori, iar un senator reprezintă 160 000 locuitori. În plus, fiecare dintre minoritățile naționale recunoscute care nu reușește să întrunească pragul parlamentar pentru reprezentare în Camera Deputaților are dreptul la un singur mandat de parlamentar dacă întrunește un prag electoral special mult mai scăzut.

Președintele este de asemenea ales prin vot direct. Pentru a câștiga președinția din primul tur, un candidat trebuie să obțină voturile a mai mult de jumătate din totalul alegătorilor înscrisi pe liste. În caz contrar, primii doi candidați clasati participă la un al doilea tur de scrutin, care este câștigat de candidatul care obține cele mai multe voturi.

Înainte de adoptarea recentelor modificări ale Constituției, mandatul Președintelui avea aceeași durată ca și cel al Parlamentului, astfel încât alegerile prezidențiale aveau loc simultan cu cele parlamentare. Începând cu aceste alegeri însă, Președintele este ales pentru un mandat de cinci ani.

Conform Constituției, Parlamentul are putere legislativă deplină, iar puterea Guvernului de a adopta reglementări este limitată. În ce privește sistemul electoral, Parlamentul trebuie să adopte legi organice, cu sprijinul majorității absolute a membrilor ambelor Camere. Drept rezultat s-a creat practica suplimentării bazei legislative pentru alegeri prin adoptarea de către Guvern a ordonanțelor de urgență și altor hotărâri. Puterea Guvernului de a adopta ordonanțe de urgență a fost clarificată prin recente modificări ale Constituției, menite să alinieze structura politică la statele membre UE.

B. LEGISLAȚIA ELECTORALĂ

Legea pentru Alegerea Camera Deputaților și a Senatului (“Legea Alegerilor Parlamentare”, sau “Legea Electorală”) și Legea pentru Alegerea Președintelui României (“Legea Alegerilor Prezidențiale”) au fost adoptate mai întâi în 1992 și amendate în repetate rânduri. Ambele legi au fost amendate și re-adoptate de Parlament în septembrie 2004 și au fost publicate în Monitorul Oficial din 29 septembrie 2004, cu mai puțin de două luni înaintea zilei alegerilor.

1. *Alegerile parlamentare*

Conform Legii Alegerilor Parlamentare, Parlamentul ales în 2004 este format din 137 senatori și 314 deputați, la care se adaugă nu mai mult de 18 deputați aleși din partea minorităților naționale. Ambele Camere sunt alese prin reprezentare proporțională. Alegerile se desfășoară în 42 de circumscripții separate (care corespund celor 41 de județe și Municipiului București); numărul locuitorilor acestor circumscripții diferă, iar numărul candidaților aleși este proporțional.

Pentru a obține reprezentare parlamentară, partidele trebuie să întrunească pragul electoral de 5% din totalul voturilor valabil exprimate. Alianțele electorale trebuie să întrunească un prag electoral mai ridicat – se adaugă 3% pentru cel de-al doilea partid și 1% pentru fiecare dintre celelalte partide, fără a se depăși 10%. În cele 42 de circumscripții, partidele sau alianțele (și

candidații independenți) obțin mandate dacă întrunesc coeficientul electoral – stabilit prin împărțirea numărului total al voturilor valabil exprimate la numărul mandatelor ce revin respectivei circumscripții (formula Hare). Voturile rămase “nefolosite” pentru fiecare partid în această etapă a atribuirii mandatelor se însumează la nivel național și sunt utilizate pentru alocarea mandatelor care nu au fost atribuite în prima etapă. Această a doua etapă a alocării mandatelor se desfășoară conform formulei d’Hondt.

O mențiune specială trebuie făcută în legătură cu una dintre prevederile noii legi. Aceasta, Art. 5 (7), asigură Președintelui în funcție posibilitatea de a candida ca independent pe listele unui partid dacă se află în ultimele trei luni ale mandatului. Această prevedere conține o evidentă contradicție inerentă. De asemenea, pare a fi o reglementare adoptată special pentru aceste alegeri, din moment ce în viitor alegerile parlamentare vor avea loc simultan cu cele prezidențiale o dată la 20 de ani.

Mai mult, strict vorbind, această prevedere ar putea fi chiar să nu fie necesară, din moment ce Constituția prevede numai că Președintele nu poate fi membru al unui partid politic și nu este stipulat *explicit* faptul că un candidat pentru Parlament pe liste de partid trebuie să fie membru al partidului care l-a nominalizat. Există totuși o prevedere legală potrivit căreia candidații independenți nu pot fi incluși pe listele de candidați depuse de partide sau alianțe electorale, precum și o alta care menționează că, în cazul alianțelor electorale, apartenența politică a candidaților trebuie menționată în lista de candidați. Cu toate că legea nu conține o definiție precisă a termenilor “candidat independent pe liste de partid” și “apartenență”, ambele prevederi combinate pot fi interpretate ca o interdicție de a candida pe liste de partid pentru persoanele care nu sunt membri de partid.

2. Alegerile Prezidențiale

Legea Alegerilor Prezidențiale este considerabil mai scurtă decât Legea Alegerilor Parlamentare, la care face trimitere cu privire la multe aspecte ale alegerilor prezidențiale, cuprinzând între altele multe dintre reglementările campaniei electorale și procedurile de votare. Principalele capitole ale legii care se deosebesc de Legea Alegerilor Parlamentare se referă la nominalizarea candidaților, la centralizarea și publicarea rezultatelor și la contestații și întâmpinări. Prevederile relevante vor fi abordate mai detaliat în secțiunile următoare ale acestui raport.

C. ORDONANȚE DE URGENȚĂ

Ca și la alegerile precedente, Guvernul a suplimentat cadrul legislativ pentru alegerile generale din 2004 prin adoptarea ordonanțelor de urgență. Legea Alegerilor Parlamentare a fost modificată printr-o ordonanță publicată în Monitorul Oficial din 14 octombrie, iar Legea Alegerilor Prezidențiale, printr-o ordonanță publicată în 9 octombrie. Textele consolidate ale legilor și ordonanțelor au apărut doar ceva mai târziu într-un volum cuprinzând legislația electorală și alte documente relevante, care a fost distribuit oficialilor implicați în organizarea alegerilor și, în versiunea tradusă, comunității internaționale.

Cu ocazia alegerilor generale din 2000, Misiunea OSCE/ODIHR pentru Supravegherea Alegerilor și-a exprimat îngrijorarea⁶ referitor la potențiala neconstituționalitate a ordonanțelor speciale și a hotărârilor de urgență privind alegerile, din moment ce Constituția cere adoptarea legilor organice în chestiuni legate de alegeri. Această cerință rămâne și, în plus, nu este clar dacă pot fi depuse contestații împotriva implementării acestor ordonanțe de urgență. Recentele modificări ale Constituției au limitat condițiile în care legile urgente pot fi adoptate prin ordonanțe. În special, o ordonanță referitoare la chestiuni care fac obiectul legilor organice trebuie să obțină aprobarea majorității absolute în fiecare Cameră a Parlamentului. Într-o hotărâre publicată înaintea referendumului pentru modificarea Constituției, Curtea Constituțională afirmă: “[Drepturile electorale]... fac parte din drepturile prevăzute de Constituție, domeniu exclus deja de la reglementarea prin ordonanțe de urgență.”

La aceste alegeri, adoptarea ordonanțelor de urgență de către Guvern a fost mult limitată față de trecut. Aceasta reflectă probabil faptul că legislația electorală relevantă a fost recent amendată și readoptată de către Parlament.

Principalul domeniu afectat de ordonanțele de urgență a cuprins reglementările privind observatorii organizațiilor neguvernamentale (ONG), care sunt stabilite în Legea Alegerilor Parlamentare. În formula adoptată de Parlament, legea menține reglementările anterioare, potrivit cărora prezența observatorilor interni este limitată la un observator pentru fiecare secție de votare, iar acreditarea observatorului este valabilă pentru o singură secție de votare. Dacă mai mulți observatori cer să fie acreditați pentru o secție de votare anume, selecția se face prin tragere la sorți. În trecut, aceste reguli amenințau să zădărnicească eforturile anumitor ONG-uri bine consolidate de a trimite la urne un număr mare de observatori, datorită faptului că deseori, chiar înaintea alegerilor, au apărut ONG-uri înregistrate potrivit legii, însă aparent având puțin interes sau cunoștințe în domeniul electoral, care au cerut să-și exercite dreptul de a trimite observatori.

Deși pot fi discutate din punctul de vedere al procedurii, noile reguli referitoare la observatorii interni adoptate prin ordonanță de urgență pentru aceste alegeri reprezintă un progres considerabil. Conform acestor reguli, cererile de acreditare se depun la Birourilor Electorale de Circumscripție și nu la BEC, iar observatorii pot fi acreditați pentru a asista la operațiunile electorale pe tot cuprinsul circumscripției și nu doar într-o singură secție de votare. În mod regretabil, unii dintre oficialii secțiilor de votare păreau a nu avea cunoștința de aceste noi reguli și le-au refuzat observatorilor accesul la care legea le dă dreptul.

Ordonanțele de urgență au reglementat de asemenea alte probleme, inclusiv utilizarea pașaportului ca mijloc de identificare (pentru a preveni potențialul vot multiplu din partea deținătorilor de pașaport) și eliminarea unor neconcordanțe minore între procedurile necesare pentru alegerile prezidențiale și prevederile Legii Alegerilor Parlamentare. Unele prevederi au fost de asemenea necesare pentru implementarea suspendării folosirii cărților de alegător (abordată mai jos).

Multe dintre aceste chestiuni au efect pe termen lung, iar motivul pentru care nu au fost rezolvate cu ocazia amendării și readoptării legislației electorale de către Parlament în cursul anului 2004 nu este clar. În termeni mai generali, faptul că în viitor alegerile prezidențiale și

⁶ OSCE/ODIHR, România: Alegerile Prezidențiale și Parlamentare, 26 noiembrie și 10 decembrie 2000, Raportul Final (Varșovia, 15 ianuarie 2001)

parlamentare nu se vor desfășura simultan arată că legile electorale și alte legi relevante ar trebui asamblate într-un cod electoral cuprinzător.

D. ALTE LEGI

1. *Legea Partidelor Politice*

O nouă Lege a Partidelor Politice a fost adoptată în 2003. Proiectul legii a făcut obiectul unei analize OSCE/ODIHR⁷, care a stabilit că prevederile corespundeau în general standardelor și practicilor comparative. Au fost subliniate totuși următoarele chestiuni:

- Dacă cerințele de a demonstra și menține un anumit nivel al sprijinului din partea alegătorilor dintr-un număr mare de județe ar putea afecta participarea minorităților naționale și/sau intereselor regionale la procesul politic; și
- Dacă cerințele administrative pentru înscriere sunt excesiv de stricte, sau se pot aplica arbitrar sau neechitabil.

În forma actuală, legea cere ca partidele politice care doresc să fie înregistrate să depună la Tribunalul București datele personale și semnăturile a cel puțin 25 000 membri fondatori din 18 județe, (inclusiv Municipiul București), cu nu mai puțin de 700 în fiecare județ. Aceste liste de membri trebuie depuse din nou la Tribunal la sfârșitul fiecărui an preelectoral. Partidele trebuie de asemenea să obțină cel puțin 50 000 de voturi la două alegeri consecutive (locale sau parlamentare) pentru a rămâne înregistrate.

2. *Legea privind Finanțarea Partidelor Politice și a Campaniilor Electorale*

Finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale a fost reglementată în trecut de vechea Lege a Partidelor Politice, însă o nouă lege cu această temă a fost adoptată la începutul anului 2003. Principalul organism responsabil cu implementarea și aplicarea noii legi rămâne Curtea de Conturi.

Legea conține un număr de restricții și interdicții privind finanțarea politică și de campanie electorală. Acestea include plafoane pentru totalul contribuțiilor anuale primite de un partid politic (care se dublează în anii electorali), nivelul maxim al contribuțiilor primite de la persoane fizice sau juridice, precum și sumele reprezentând cheltuieli pentru campania electorală. Donațiile provenind din anumite surse (ca de exemplu sursele din străinătate, cu anumite excepții, instituțiile sau întreprinderile de stat și sindicatele) sunt interzise. Legea reglementează de asemenea subvențiile de bază primite de partide de la bugetul de stat pentru alegeri. Pentru aceste alegeri însă Parlamentul nu a adoptat legi care să prevadă acest gen de fonduri suplimentare pentru partide sau organizațiile reprezentând minoritățile naționale.

Una dintre principalele inovații aduse de noua lege este cerința ca partidele și candidații să numească un mandatar financiar care să răspundă de legalitatea operațiunilor efectuate. Mandatarului financiar, ca și partidului sau candidatului respectiv, i se pot aplica sancțiuni pentru încălcarea prevederilor legii.

⁷ OSCE/ODIHR, Romania: Draft Law on Political Parties, OSCE/ODIHR Review (Varșovia, 13 decembrie 2002)

Legea conține două cerințe principale privind publicarea datelor și rapoartelor. Fiecare partid trebuie să facă public un raport anual privind finanțarea până la sfârșitul lunii martie a fiecărui an. În plus, partidele care participă la alegeri trebuie să depună raportul privind finanțarea campaniei în termen de 15 zile de la încheierea perioadei electorale. În cazul în care partidele nu publică rapoartele în Monitorul Oficial, Curtea de Conturi nu poate acționa direct, însă Curtea – sau părțile lezate – trebuie să se adreseze Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru rezolvare.

În cea mai mare parte, examinarea conform legii a rapoartelor financiare de către Curtea de Conturi se bazează pe verificarea internă a dosarelor primite. În plus, Curtea a aplicat sancțiuni pentru anumite încălcări ale legii, cum ar fi publicarea afișelor fără elemente de identificare adecvate. Însă Curtea sau părțile lezate pot face demersuri în vederea inițierii unei investigații mai ample numai pe baza unor dovezi substanțiale privind încălcarea legii. O organizație neguvernamentală, Asociația Pro Democrația (APD), a adresat Curții de Conturi o petiție în acest sens, pe baza estimărilor costurilor monitorizate ale campaniei electorale pentru alegerile locale din iunie 2004. Această petiție a fost însă respinsă din lipsă de probe.

Reglementarea finanțării politice este în fond o chestiune practică pentru care cea mai bună evaluare se poate baza pe funcționarea reglementărilor existente și pe control efectiv. Rămâne de văzut dacă rapoartele financiare depuse de partide în urma acestor alegeri sunt realiste și dacă partidele au fost împiedicate să încalce legea.

E. CONTESTAȚII ȘI ÎNTÂMPINĂRI

Conform Legii Alegerilor Parlamentare și Legii Alegerilor Prezidențiale, BEC și Birourile Electorale ale Circumscripțiilor Județene sunt împuternicite să rezolve contestațiile privind activitatea proprie și activitatea birourilor și oficiilor electorale subordonate. Adesea termenele limită pentru aceste contestații nu sunt stabilite în detaliu, deși pot fi deduse din perioadele de timp în care aceste organisme trebuie să îndeplinească diferitele sarcini care le revin.

Legea Alegerilor Parlamentare prevede în mod specific anumite acțiuni în instanță împotriva hotărârilor organismelor electorale. Contestațiile referitoare la desemnarea birourilor electorale ale secțiilor de votare se adresează către BECJ al circumscripției respective; contestațiile referitoare la componența BECJ se depun la BEC; iar contestațiile referitoare la componența BEC la Înalta Curte de Casație și Justiție. Contestațiile privind înregistrarea sau respingerea candidaturilor pentru alegerile parlamentare pot fi înaintate Curții de Apel respective. Contestația poate fi însă adresată și BEC, și nu este clar dacă decizia acestui organism poate rezulta într-o acțiune în instanță. Sesizările privind încălcarea regulilor campaniei electorale se depun la BECJ: de aici o contestație se poate depune la BEC, iar hotărârea BEC este definitivă.

Nu este însă clar dacă alte contestații pot fi adresate instanțelor de judecată. De exemplu, nu se stipulează dacă o instanță de judecată poate primi un singur tip de contestații, sau și alte contestații pot fi înaintate respectivei instanțe. De asemenea nu este clar dacă, în cazul în care o acțiune are loc la nivelul BECJ, dar ar putea fi obiectul unei contestații adresate BEC, există două căi de atac în justiție – prin Curtea de Apel respectivă pe baza acțiunii BECJ și prin altă instanță pe baza hotărârii BEC. Mai multă claritate se cere și în privința atacării în

instanță a unei acțiuni a BECJ sau BEC, pentru cazurile în care legea nu face referire la un anumit tip de contestație.

Legea Electorală nu menționează dacă hotărârile BECJ și BEC privind centralizarea rezultatelor alegerilor parlamentare și publicarea rezultatelor preliminare și finale ale acestor alegeri pot fi contestate în instanță. Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție a informat Misiunea OSCE/ODIHR că deciziile BEC în aceste privințe sunt definitive și nu pot fi atacate.

La alegerile parlamentare, BEC este mandatat să anuleze alegerile într-o circumscripție în cazul în care constată că votarea sau stabilirea rezultatelor s-au bazat pe nereguli de natură să afecteze atribuirea mandatelor. “Frauda electorală” ca atare are o definiție foarte largă. Din păcate, după cum s-a arătat mai sus, Legea Electorală nu conține prevederi referitoare al termenle limită pentru depunerea contestațiilor la BEC și nu există proceduri clare pentru acțiunile în instanță privind aceste aspecte importante.

Contestațiile privind alegerile prezidențiale urmează o procedură diferită. Constituția prevede în general că “rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României este validat de Curtea Constituțională”. Legea Alegerilor Prezidențiale implementează această prevedere pe o scară foarte largă, menționând de asemenea că și contestațiile privind votarea și stabilirea rezultatelor se adresează Curții Constituționale. Anularea pe baza fraudei a alegerilor prezidențiale se poate produce numai dacă fraude sesizată este de natură să afecteze acordarea mandatului sau ordinea candidaților care participă la al doilea tur de scrutin. O atare contestație trebuie înaintată Curții în termen de trei zile de la încheierea votării.

V. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

A. COMPONENTĂ ȘI STRUCTURI

Aceste alegeri au fost administrate de o structură cu trei nivele: Biroul Electoral Central (BEC), 42 Birouri Electorale de Circumscripție (BECJ) și 17 564 Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (inclusiv 153 în străinătate). Activitatea acestora a fost sprijinită de nou înființata Autoritate Electorală Permanentă (AEP), prefecti (reprezentanți locali numiți de Guvern), de primari, precum și de comisii tehnice centrale și locale de resort.

1. *Autoritatea Electorală Permanentă*

Până în 2004, administrarea propriu-zisă a alegerilor s-a bazat pe o structură exclusiv temporară de birouri electorale care funcționau numai în perioadele electorale. Autoritatea Electorală Permanentă (AEP), constituită la 1 iulie 2004, a fost înființată doar ca urmare a recentelor modificări ale Legii Electorale; însă mandatul acestei instituții este să asigure aplicarea prevederilor legale între perioadele electorale. La înființarea AEP a fost luată în considerare o recomandare cuprinsă în Raportul Final al OSCE/ODIHR asupra alegerilor din 2000, care identifica lipsa continuității de la un scrutin la altul ca un punct slab al procesului electoral în România. Organizațiile societății civile au susținut de asemenea formarea unei structuri electorale permanente. Prin înființarea AEP, Parlamentul a optat pentru crearea unei

noi instituții în loc de a transforma BEC – sau cel puțin o parte dintre membrii săi – într-un organism cu caracter mai permanent.

Cele două Camere ale Parlamentului desemnează în ședință comună președintele AEP, iar cei doi vicepreședinți sunt numiți de către Președinte și respectiv Primul Ministru; toți trei sunt numiți pentru un mandat de opt ani. Conform Legii Electorale, în perioadele electorale președintele și vicepreședinții AEP devin din oficiu membri BEC cu drept deplin de vot.

AEP continuă să funcționeze după încheierea perioadei electorale. Principalul obiectiv al acestei instituții este îndeplinirea operațiunilor specifice între perioadele electorale și monitorizarea activităților relevante ale altor organisme ale statului, așa cum sunt definite de Legea Electorală și de directivele suplimentare ale Guvernului. Pe lângă analizarea alegerilor precedente, stabilirea concluziilor și formularea de recomandări concrete adresate Parlamentului în vederea rezolvării deficiențelor și îmbunătățirii procesului electoral, AEP îi revine de asemenea rolul de a monitoriza și controla actualizarea listelor electorale, de a asigura dotarea cu material electoral și păstrarea acestuia, de a tipări cărțile de alegător, de a pregăti materiale de instruire, etc. Până la sfârșitul anului 2004, AEP urma să fie pe deplin funcțională, cu 105 angajați permanenți (dintre care 65 în sediul central din București), mai multe filiale locale și un buget anual de aproximativ 17 milioane Euro pentru anul 2005.

Cu toate că înființarea unei instituții permanente pentru administrarea alegerilor poate reprezenta un progres, metoda actuală de numire a oficialilor AEP pune la îndoială componența multilaterală a acestei instituții, sau chiar imparțialitatea sa, din moment ce membrii conducerii pot fi desemnați de același partid sau formațiune politică. În plus, includerea în BEC a oficialilor AEP ar putea diminua avantajele unui birou electoral constituit în principal din judecători sau alți profesioniști.

2. Biroul Electoral Central

BEC este format din 27 membri: șapte judecători ai Înaltei Curți de Casație și Justiție – fosta Curte Supremă – desemnați prin tragere la sorți, care aleg din rândul lor, prin vot secret, președintele BEC; președintele și vicepreședinții AEP; 16 reprezentanți ai partidelor politice și un reprezentant al grupului parlamentar al minorităților naționale. Partidele parlamentare au dreptul de a fi reprezentate în BEC, iar locurile rămase pentru reprezentanții partidelor sunt ocupate după înregistrarea listelor de candidați, pe baza numărului de candidați desemnați de partidele neparlamentare. La alegerile din 2004, șase partide parlamentare și zece partide neparlamentare au avut reprezentanți în BEC.

BEC supraveghează procesul electoral și asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii pe tot cuprinsul țării; înregistrează candidații la președinție; centralizează voturile valabil exprimate în favoarea partidelor și alianțelor politice și stabilește care dintre acestea au întrunit pragul de reprezentare în Parlament. În general, a reieșit că BEC a funcționat într-o manieră relativ eficientă, profesionistă și transparentă.

3. Birourile Electorale de Circumscripție

Nivelul următor al administrației alegerilor se compune din 42 birouri electorale, câte unul pentru fiecare circumscripție parlamentară. Astfel, în fiecare dintre cele 41 județe (care corespund circumscripțiilor electorale) a fost înființat un Birou Electoral al Circumscripției

Județene (BECJ), iar în București a fost înființat un Birou Electoral Municipal (BEM).⁸ În București au fost înființate sub jurisdicția BEM șase birouri electorale separate, unul pentru fiecare dintre cele șase sectoare administrative, pentru a îndeplini sarcinile ce revin în mod normal BECJ.

BECJ sunt formate din câte trei judecători ai tribunalului de resort și maximum zece reprezentanți ai partidelor politice, alianțelor politice și organizațiilor minorităților naționale care participă la alegeri în circumscripția respectivă. Reprezentarea partidelor în BECJ se face pe baza numărului candidaților pentru ambele Camere ale Parlamentului în circumscripția respectivă. BECJ joacă un rol important în înregistrarea listelor de candidați și în rezolvarea sesizărilor legate de campania electorală și de operațiunile desfășurate în secțiile de votare. De asemenea, BECJ stabilesc totalul voturilor valabil exprimate pentru fiecare candidat și alocă mandatele parlamentare la nivelul circumscripțiilor.

Experții EAM au vizitat sediile BECJ din următoarele circumscripții: Alba, Arad, Bacău, Brașov, București, Buzău, Cluj, Constanța, Craiova, Dâmbovița, Dolj, Galați, Iași, Neamț, Prahova, Sibiu, Teleorman, Timiș, Tulcea, Vaslui și Vrancea. La momentul acestor vizite, activitățile electorale în circumscripțiile respective se desfășurau în bună ordine și în conformitate cu termenele limită stabilite de legile electorale. În comparație cu celelalte nivele ale administrării alegerilor, BECJ par a se fi bucurat de un nivel mai ridicat al încrederii publice.

4. Birourile Electorale ale Secțiilor de Votare

Fiecare secție de votare este administrată de un Birou Electoral al Secției de Votare (BESV). BESV sunt conduse de un președinte și un vicepreședinte care, conform legii, ar trebui să fie "de regulă" magistrați sau alți juriști. La aceștia se adaugă cel mult șapte reprezentanți ai partidelor politice, a căror desemnare se face după aceleași reguli ca și pentru BECJ.

Selectarea președinților și vicepreședinților BESV a creat anumite controverse. Legea stipulează că, în cazul în care președinții sau vicepreședinții BESV sunt magistrați, aceștia trebuie selectați prin tragere la sorți dintre membrii tribunalului local, iar dacă sunt alți juriști, aceștia sunt selectați din lista alcătuită de prefect împreună cu președintele instanței locale de judecată și reprezentanții tuturor partidelor parlamentare. În cazul în care nu există suficienți candidați potențiali cu pregătire juridică, lista poate fi completată de către prefect, care trebuie să aleagă "alte persoane care se bucură de prestigiu în fața locuitorilor și care nu fac parte din nici un partid politic".

Datorită faptului că personalul calificat cu pregătire juridică manifestă adesea prea puțin interes pentru funcția de conducere a BESV, listele alcătuite de prefecti au fost utilizate frecvent și pe scară largă. O sursă de îngrijorare a fost posibila lipsă de imparțialitate politică a unora dintre persoanele selectate de prefecti și faptul că unii dintre ei (angajați din sectorul de stat, profesori, etc.) ar putea fi vulnerabili la presiunile exercitate de autoritățile județene sau locale.

⁸ BEM are exact aceleași atribuții, aceeași componență și aceleași responsabilități ca și oricare BECJ. Prin urmare, în afara mențiunilor specifice, orice referire la BECJ este valabilă și pentru BEM București.

BEC a confirmat membrilor EAM că au fost depuse numeroase contestații privind formarea BESV. Reprezentantul PNL la BEC a afirmat că, dintre cele 234 secții de votare analizate în București, doar 18 aveau un președinte sau un vicepreședinte cu pregătire juridică; în județul Timiș, doar 12 dintre președinții și vicepreședinții celor 578 de secții de votare aveau pregătire juridică. Numai în județul Constanța, conform informațiilor primite de la BECJ, aproximativ 50 dintre cei 517 președinți de secții de votare nu și-au luat în primire postul sau au demisionat. Situații asemănătoare au fost constatate și în alte circumscripții. Prin urmare, formarea BESV a fost adesea amânată, ceea ce a scurtat timpul alocat pregătirii scrutinului.

Cu puțin timp înainte alegerilor, Misiunea OSCE/ODIHR a luat cunoștință de numeroase sesizări și reclamații din partea partidelor din opoziție privind neregulile survenite în perioada preelectorală și potențialele abuzuri din ziua alegerilor, ceea ce indică – în comparație cu alegerile precedente – o scădere a nivelului încrederii acordate administrării alegerilor. De exemplu, au existat numeroase reclamații potrivit cărora desemnarea președinților secțiilor de votare a fost influențată politic.

5. Autorități guvernamentale și locale

Birourile electorale beneficiază de sprijin din partea autorităților guvernamentale de resort. La nivel național există o Comisie Tehnică Centrală, organizată de Ministerul Administrației și Internelor. La nivel local există comisii tehnice mixte coordonate de prefecți. De asemenea, primarilor le revin atribuții legate de alegeri, majoritatea în domeniul logisticii și siguranței.

Prefecții sunt responsabili cu realizarea ștampilelor de control, tipărirea buletinelor de vot sub supravegherea BECJ și supravegherea distribuirii acestora la secțiile de votare. Primarilor, împreună cu prefecții, le revine sarcina procurării și dotării cu material electoral (cabine de vot, urne, ștampile de control, etc.) în condiții de securitate adecvate. Primăriei îi revine de asemenea responsabilitatea alcătuirii și actualizării anuale (precum și înainte alegerilor) a listelor electorale permanente, stabilirii amplasamentului secțiilor de votare și al locurilor speciale pentru afișaj electoral.

Această structură electorală cu trei componente – birouri electorale, prefecți și primari – pare a fi creat anumite ambiguități în ce privește împărțirea activităților și responsabilităților în organizarea alegerilor. Rolul autorităților locale pare într-adevăr să fi depășit strictele prevederi ale legii, iar primarilor și prefecților le-au revenit uneori aceleași atribuții. În plus, au apărut îndoieli în ce privește stricta neutralitate politică la toate nivelele administrării alegerilor.

Misiunea OSCE/ODIHR a luat cunoștință de numeroase sesizări privind lipsa imparțialității unor prefecți, primari sau viceprimari. Într-unul dintre județe, subprefectul a acționat deschis ca director de campanie PSD, ceea ce indică un conflict clar de interese. În plus, Misiunii i-au fost aduse la cunoștință numeroase sesizări referitoare la prezența primarilor și viceprimarilor în secțiile de votare în ziua alegerilor și implicarea lor concretă în procesul de votare. Alte sesizări se refereau la folosirea de către unii primari a mijloacelor de transport proprietatea statului pentru a aduce alegătorii la secțiile de votare.

B. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR ȘI PARTIDELOR POLITICE

Constituția României prevede că o persoană trebuie să îndeplinească anumite condiții, inclusiv condiția de vârstă, pentru a candida la alegeri. BEC poartă responsabilitatea înregistrării candidaților la președinție, care trebuie să își susțină înregistrarea candidaturii cu semnăturile a nu mai puțin de 200 000 de persoane cu drept de vot. Candidaților la președinție li se cere de asemenea să depună o declarație din care să reiasă dacă au fost angajați sau colaboratori ai Securității, precum și o declarație de avere.

BECJ sunt responsabile cu înregistrarea listelor de candidați ale partidelor și alianțelor politice, precum și a candidaților independenți la alegerile parlamentare. Procedurile de înregistrare pentru partide sunt diferite de cele pentru candidații independenți. Toți participanții la alegeri depun documentația necesară înregistrării la BECJ; însă candidații independenți trebuie să fie susținuți de cel puțin 5% din numărul total al alegătorilor înscriși pe liste permanente în circumscripția în care intenționează să candideze. În ce privește candidaturile la președinție, nu se efectuează o verificare practică în vederea confirmării autenticității semnăturilor strânse de candidații independenți. După încheierea înregistrărilor, BECJ publică lista definitivă a candidaților pentru circumscripția respectivă.

Procedura înregistrării candidaților pentru alegerile prezidențiale și parlamentare s-a desfășurat conform legii. Diverse contestații au fost depuse la nivelul BEC și BECJ, însă EAM nu primit informații specifice de natură să pună la îndoială acest important aspect al procesului electoral.

C. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR ȘI CĂRȚILE DE ALEGĂTOR

Legislația electorală românească prevede existența a două tipuri de liste electorale, permanente și speciale.

Listele electorale permanente sunt întocmite de primării pe baza evidenței computerizate a populației, care reprezintă responsabilitatea Ministerului Administrației și Internelor. Listele sunt extrase, pentru fiecare secție de votare în parte, din listele electorale permanente, care sunt actualizate în fiecare an la data de 1 Martie, precum și în termen de 15 zile de la anunțarea datei alegerilor. Alegătorii au dreptul de a verifica dacă sunt înscriși pe listele electorale permanente acolo unde își au domiciliul, iar partidele și alianțele politice au dreptul de a primi de la autoritățile locale copiile listelor electorale permanente în termen de zece zile de la anunțarea datei alegerilor.

Există două tipuri de liste electorale speciale (sau suplimentare), pe care alegătorii se pot înscrie în ziua alegerilor la secțiile de votare. Pe listele speciale de tip 1 se înscriu: alegătorii care au dreptul să voteze la secția de votare respectivă, dar au fost omiși de pe listele electorale permanente; alegătorii care votează la secții de votare speciale (vezi mai jos); membrii Birourilor Secțiilor de Votare; cetățenii români cu domiciliul în străinătate care votează în România. Listele speciale de tip 2 sunt destinate alegătorilor care votează la o secție de votare în altă localitate decât cea în care își au domiciliul stabil.

Legea Alegerilor Parlamentare prevede înființarea a diferite tipuri de secții de votare. Pe lângă secțiile de votare cu liste permanente, destinate alegătorilor care își au domiciliul pe raza secției respective, acestea cuprind și diferite tipuri de secții de votare speciale, respectiv cele

organizate în unități militare, spitale și maternități, sanatorii și case de invalizi, centre medicale și de recuperare, cămine studențești și azile); în gări, autogări, porturi și aeroporturi; pe navele sub pavilion românesc aflate în navigație; și la misiunile diplomatice și oficiile consulare din străinătate.

Conform legii, alegătorii pot vota la secția de votare unde își au domiciliul sau, dacă nu se află în localitatea de domiciliu, la o secție de votare cu liste permanente din altă localitate sau la o secție de votare specială (cu excepția celor din unități militare și cămine studențești). Votul prin corespondență nu este stipulat în lege, iar alegătorilor nu li se cere să informeze autoritățile locale (sau să obțină permisiunea) dacă doresc să voteze la altă secție de votare decât cea în raza căreia își au domiciliul.

Faptul că alegătorii pot vota în afara localității de domiciliu extinde posibilitatea exercitării dreptului la vot pentru cetățenii români care călătoresc sau au reședința temporară în altă localitate decât cea de domiciliu. Însă în lipsa unor măsuri de securitate adecvate, acest sistem este vulnerabil în fața potențialului vot multiplu.

De la adoptarea sa în 1992, Legea Alegerilor Parlamentare a stipulat faptul că votarea se face pe baza cărții de alegător. Datorită problemelor legate de eliberarea cărților de alegător pentru alegerile din 1992 și 1996, programul a fost întrerupt, iar alegătorii s-au prezentat cu buletinele de identitate, pe care se aplica ștampila “Votat” după ce alegătorul își exprima votul.

În 1997 au fost introduse noile documente de identitate – carduri plastificate conținând fotografia deținătorului, codul numeric personal și alte date. Până în anul 2000 fuseseră eliberate aproximativ 2,5 milioane de cărți de identitate de tip nou, dar înaintea alegerilor locale din acel an s-a constatat că aceste cărți de identitate nu pot fi marcate în condiții de siguranță. Ca măsură temporară, s-a recurs la un timbru autocolant din hârtie aplicat pe spatele cărții de identitate și ștampilat. Timbrul autocolant putea fi cu ușurință îndepărtat în întregime, dar la alegerile locale alegătorii nu au aceeași libertate de a vota la altă secție de votare decât cea de unde își au domiciliul.

La alegerile generale din 2000, guvernul de la acea vreme a luat măsuri pentru a rezolva implicațiile utilizării cărții de identitate asupra siguranței votului demarând un program intensiv pentru eliberarea unui nou tip de carte de alegător. Noua carte de alegător este generată direct din baza de date folosită pentru cărțile de identitate și conține aceleași date, inclusiv fotografia. Se deosebește însă de cartea de identitate prin faptul că este plastifiată numai pe față, având pe verso doar hârtie care poate fi ștampilată în condiții de siguranță.

Din 2000 s-a continuat eliberarea noilor cărți de alegător pentru cetățenii majori care intră pentru prima dată în posesia cărții de identitate și pentru cetățenii care împlinesc vârsta de 18 ani după primirea cărții de identitate. Aproximativ 17,9 milioane de alegători erau înregistrați pe listele electorale înaintea alegerilor generale din 2004; circa 9,3 milioane de cărți de alegător fuseseră eliberate pentru cei aproximativ 10,5 milioane de deținători de carte de identitate (dintre care nu toți au drept de vot, deoarece documentul de identitate se eliberează la împlinirea vârstei de 14 ani). Anual se eliberează aproape 2,5 milioane cărți de identitate și cărți de alegător.

Distribuirea cărților de identitate și cărților de alegător, ca și evidența generală a cetățenilor și a alegătorilor, reprezintă actualmente responsabilitatea Ministerului Administrației și Internelor. În pofida faptului că eliberarea cărților de alegător continua, guvernul a suspendat utilizarea acestora la alegerile locale din 2004, ca și la referendumul pentru modificarea Constituției din anul precedent.

Legea Electorală conține în continuare unele referiri la cartea de alegător, deși numeroase alte mențiuni au fost eliminate sau modificate prin ordonanțele de urgență adoptate de Guvern pentru modificarea legii respective și a Legii Alegerilor Prezidențiale. În plus, Legea Electorală conține o dispoziție “tranzitorie și finală” în care se menționează că aceste cărți de alegător nu vor fi folosite la alegerile parlamentare din 2004, ci cărțile de identitate vor fi din nou – însă pentru prima dată la alegerile generale – marcate cu ștampila cu mențiunea “Votat” pe un timbru autocolant din hârtie. Această dispoziție indică și faptul că utilizarea cărților de alegător va fi reluată la alegerile parlamentare din 2008, iar cărțile de alegător vor fi eliberate tuturor alegătorilor cu drept de vot până la sfârșitul anului 2006.

Nu este nicidecum clar motivul pentru care Parlamentul a suspendat folosirea cărților de alegător pentru alegerile din 2004. Au fost menționate numeroase motive, inclusiv lipsa elementelor de securitate din actualele cărți de identitate și de alegător și posibilitatea viitoarei introduceri a unui nou tip de carte de identitate, confuzia creată în rândul alegătorilor de folosirea actelor de identitate și a cărților de alegător, precum și posibilitatea ca alegătorii să-și fi pierdut cărțile de alegător.

O situație de confuzie s-a creat într-adevăr, însă a fost **prea puțin** diminuată de neacceptarea cărților de alegător eliberate unui număr atât de mare de alegători. În ce privește pierderea cărților de alegător, la cererea alegătorului se poate elibera urgent un duplicat marcat ca atare. În plus, autoritățile au susținut că votul multiplu va fi descurajat de potențialele sancțiuni penale și că participanții la alegeri vor avea posibilitatea de a investiga amploarea acestei probleme examinând listele electorale după alegeri.

Suspendarea folosirii cărților de alegător pentru alegerile din 2004 a ridicat probleme evidente legate de siguranța votului și pare să fi afectat încrederea în rezultatele alegerilor. Cărțile de identitate deținute de peste jumătate din alegătorii înscrisi pe liste permanente nu pot fi marcate în condiții de siguranță, deoarece timbrul autocolant poate fi îndepărtat cu ușurință și nu s-a ajuns la altă metodă adecvată pentru a preveni votul multiplu. Deși cazurile individuale de vot multiplu, dacă sunt dovedite, pot fi deferite spre investigare poliției sau altor autorități, pentru participanții la alegeri a fost practic imposibil să dovedească votul multiplu organizat și să caute o rezolvare la nivel electoral fără a compara în mod sistematic listele electorale permanente și speciale.

D. TRAINING

EAM a ridicat problema instruirii oficialilor implicați în desfășurarea alegerilor, având în vedere faptul că Legea Electorală a fost modificată substanțial cu doar câteva săptămâni înaintea zilei alegerilor. Mulți dintre judecători considerau că nu au nevoie de training deoarece sunt obișnuiți să lucreze cu legislația. Prin urmare, membrii BECJ nu au beneficiat de training, însă au avut posibilitatea de a se adresa direct membrilor BEC cu întrebări privind orice nelămuriri legate de interpretarea legii.

Deși președinții și vicepreședinții BESV ar fi trebuit să fie persoane cu pregătire în domeniul legal, a reieșit că mulți dintre aceștia nu aveau nici un fel de instruire juridică. Înaintea primului tur de scrutin au beneficiat de programe de instruire organizate de BECJ. Cu toate acestea, având în vedere faptul că a fost necesar ca un număr semnificativ de președinți și vicepreședinți ai BESV să fie înlocuiți cu doar câteva zile înaintea alegerilor, este foarte probabil că înlocuitorii acestora nu au beneficiat de nici un fel de instruire. În plus, nu a fost elaborat un manual special care să fie folosit de membrii BESV în timpul votării și numărării voturilor. Înainte de turul al doilea al alegerilor prezidențiale, BEC a luat măsuri cu privire la vizibilele deficiențe de instruire ale oficialilor secțiilor de votare; de asemenea, a modificat regulile pentru cel de-al doilea tur de scrutin (vezi mai jos) prin publicarea unei directive care prevedea între altele training suplimentar pentru toți membrii BESV și prin adoptarea unui manual în care procedurile de votare erau descrise în detaliu.

E. TRANSPARENȚA

Deși Legea Electorală nu conține anumite prevederi importante privind transparența – de exemplu referitor la drepturile observatorilor interni neafiliați politic și la publicarea rezultatelor – practica electorală a reflectat un nivel adecvat de transparență, mai ales datorită deciziilor adoptate de BEC înaintea zilei alegerilor. Experții EAM au avut acces fără impedimente la toate documentele electorale solicitate și au avut posibilitatea de a întâlni fără probleme orice interlocutori.

Comisiile pluripartite reprezintă o importantă măsură de siguranță inclusă în sistemul electoral românesc pentru a asigura un nivel de transparență ridicat. Reprezentarea în aceste comisii asigură principalelor organizații implicate în alegeri acces direct la documentația și deciziile privind alegerile. Acordarea dreptului de a participa la ședințele birourilor electorale la orice nivel pentru observatorii interni ar contribui la transparența procesului.

În ultimele zile dinaintea alegerilor parlamentare și primului tur de scrutin al alegerilor prezidențiale, BEC a adoptat trei decizii importante menite să crească nivelul de transparență al procesului electoral, care ar putea fi luate în considerare de către Parlament în vederea introducerii în legislația electorală:

- După un refuz inițial, partidelor politice li s-a permis să întreprindă numărarea paralelă la sediile BECJ;
- BESV au fost instruite să afișeze copiile proceselor verbale în incinta secțiilor de votare după încheierea numărării voturilor. Membrii EAM nu au putut însă stabili dacă această directivă a BEC a fost implementată pe scară largă. Legea Alegerilor Parlamentare și Legea Alegerilor Prezidențiale conțin neconcordanțe privind afișarea rezultatelor alegerilor. La alegerile prezidențiale, birourile electorale la toate nivelele sunt obligate să afișeze la sediul lor procesele verbale, în timp ce Legea Alegerilor Parlamentare nu face nici o mențiune în această privință;
- Toate partidele politice au primit la cerere un set de DVD-uri cu rezultatele detaliate de la toate secțiile de votare. BEC a elaborat acest set de date, care conținea copii după procesele verbale încheiate la toate secțiile de votare (inclusiv versiunea corectată acolo unde era cazul) în câteva zile după primul tur de scrutin și l-a pus la dispoziția tuturor părților interesate la 3 decembrie, oferindu-le posibilitatea de a verifica rezultatele.

VI. PARTICIPANȚII LA ALEGERI

Numărul mare al candidaților și partidelor care au participat la alegerile prezidențiale și parlamentare a oferit electoratului din România un spectru larg și autentic de opțiuni. Pentru Camera Deputaților, electoratul a avut posibilitatea de a alege între 21 partide politice, trei alianțe politice sau electorale, 28 organizații reprezentând minoritățile naționale și zece candidați independenți, iar pentru Senat, între 21 partide, trei alianțe, o organizație a unei minorități naționale și doi candidați independenți.⁹ Pentru funcția de președinte au existat 12 candidați, dintre care unul a candidat independent.

Pentru alegerile parlamentare, doar două formațiuni au depus liste complete de candidați pentru ambele Camere în toate cele 42 de circumscripții – Uniunea Națională PSD+PUR și Alianța D.A. PNL–PD. Alte opt partide au depus liste complete în peste 30 de circumscripții: Partidul România Mare (PRM), Partidul Ecologist Român (PER), Partidul Noua Generație (PNG), Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat (PNȚCD), Partidul Socialist Unit (PSU), Partidul Alianța Socialistă (PAS), Partidul Forța Democrată din România (FDR) și Acțiunea Populară (AP). Restul partidelor au avut o prezență mai restrânsă pe buletinele de vot. Numărul total al candidaților publicat de BEC a fost 9 997 pentru Camera Deputaților și 3 681 pentru Senat.

Dintre cei 12 candidați înregistrați de BEC în vederea participării la alegerile prezidențiale, unsprezece au fost nominalizați de partide și alianțe politice, iar unul a candidat independent. Principalii candidați la funcția de președinte au fost Primul Ministru Adrian Năstase (nominalizat de Uniunea Națională PSD+PUR), primarul Bucureștiului Traian Băsescu (Alianța D.A. PNL–PD), senatorul Corneliu Vadim Tudor (PRM), senatorul Markó Béla (UDMR), primarul Timișoarei Gheorghe Ciuhandu (PNȚCD) și președintele FC Steaua București, George Becali (PNG).

VII. CAMPANIA ELECTORALĂ

Campania electorală a fost dinamică și intensă, iar nivelul interesului public în alegeri a fost ridicat. Cu toate că Legea Electorală limitează perioada oficială a campaniei electorale la 30 de zile înaintea scrutinului, multe partide și-au început în realitate campania cu câteva luni înainte. În special cele două alianțe principale au organizat campanii electorale ample. În general, partidele și candidații la președinție au avut libertatea de a-și desfășura campania electorală pe tot cuprinsul țării, deși în cursul campaniei s-au raportat câteva incidente minore și impedimente datorate autorităților locale. Au fost însă formulate acuzații referitoare la folosirea resurselor administrative de către autoritățile publice locale, precum și la faptul că primarii au făcut uz de autoritate pentru a influența alegătorii. Asemenea cazuri au fost raportate cu precădere în zonele rurale.

Principalele subiecte abordate în campanie s-au concentrat asupra politicilor economice și sociale, ca și asupra luptei împotriva corupției, percepută pe scară largă ca una dintre

⁹ BEC nu a inclus în aceste statistici organizația etnicilor maghiari UDMR ca organizație reprezentând o minoritate națională.

problemele-cheie cu care se confruntă România. Chestiunile de politică externă au avut o pondere mai scăzută, ceea ce pare să reflecte consensul general privind orientarea euroatlantică a României și aderarea la UE. Uniunea PSD+PUR și Alianța D.A. s-au bazat în mare măsură pe candidații la președinție, atât în ce privește aparițiile mediatice și de campanie, cât și în ce privește materialele de campanie electorală, ca de exemplu panourile și fluturașii electorali.

În special în ultima etapă a campaniei pentru primul tur și între cele două tururi de scrutin, tonul campaniei a devenit mai agresiv și s-au înregistrat multe cazuri de campanie negativă. În plus, materiale electorale false și de natură să inducă în eroare au fost distribuite pe scară largă. Numeroși fluturași electorali falsificați păstrau aparența materialelor de campanie originale, însă conțineau de fapt mesaje calomnioase menite să submineze imaginea candidaților cărora le erau atribuiți. Contrar prevederilor Legii Electorale, acești fluturași nu indicau sursa și locul unde au fost tipăriți. PSD+PUR și Alianța D.A. s-au acuzat reciproc de a fi recurs la asemenea practici.

Președintele Ion Iliescu, aflat la sfârșitul mandatului, s-a implicat în campania electorală PSD+PUR. Acesta nu și-a limitat aparițiile în cadrul campaniei la București, unde a candidat, ci a vizitat și alte regiuni ale țării, adesea însoțit de candidații PSD. Conform analizei APD, numărul vizitelor lui Iliescu în afara Bucureștiului a crescut semnificativ din august până în noiembrie (nici una în august, 2 în septembrie, 3 în octombrie și 10 în noiembrie), iar panourile care îl înfățișau alături de Primul Ministru Năstase au putut fi văzute pe tot cuprinsul țării. Iliescu a participat de asemenea la evenimente declarate întâlniri între cetățeni și autoritățile publice, însă care dădeau aparența unor mitinguri electorale PSD.

VIII. MASS MEDIA

În România funcționează o gamă largă și diversă de media electronice și publicații scrise. Potrivit Consiliului Național al Audiovizualului (CNA), care supervizează media electronice, în țară funcționează actualmente circa 70 de posturi de televiziune, între care postul public, Televiziunea Română (TVR), care difuzează patru programe, precum și alte programe regionale; *Pro TV* și *Antena 1*, cele mai populare posturi comerciale de televiziune; și *Realitatea TV*, singurul canal specializat de știri din România. Peste 400 de posturi de radio transmit regulat. *Societatea Română de Radiodifuziune* (SRR), instituție cu capital public, transmite patru programe cu acoperire națională și mai multe programe regionale. Principalele posturi de radio comerciale sunt *Europa FM* și *Kiss FM*. Zilnic apar aproximativ 20 de publicații naționale, cu tiraje relativ reduse; cel mai vândut cotidian este tabloidul *Libertatea*, cu aproximativ 200 000 exemplare vândute zilnic. Există de asemenea publicații regionale, însă acestea au tiraje mult mai reduse decât cele cu acoperire națională. Datorită duratei limitate a șederii sale în România, EAM nu a întreprins o monitorizare sistematică a presei.

În ansamblu, situația mass media pare a se fi deteriorat în comparație cu anul 2000, când OSCE/ODIHR a constatat absența generală a intervenției directe din partea statului. În ultimii doi ani au fost semnalate amenințări și atacuri fizice la adresa jurnaliștilor, în special în provincie, alături de lipsa criticii la adresa Guvernului din partea televiziunilor, despre care s-a afirmat că sunt supuse la presiuni din partea autorităților; a avut loc o erodare a independenței posturilor private de televiziune datorată implicării în politică a patronilor instituțiilor de presă sau datorită marii bugete de stat (în principal impozite restante). Mai

mult, autocenzura și lipsa profesionalismului în rândurile jurnaliștilor, precum și practica publicării articolelor plătite care nu sunt marcate ca atare, îngreunează accesul la informație corectă al cetățenilor români. Misiunea OSCE/ODIHR a primit semnale privind îngrijorarea provocată pe scară largă de aceste probleme.

În perioada propriu-zisă a alegerilor, anumite cazuri de imixtiune politică în activitatea instituțiilor de presă au ajuns în atenția publică. Un reporter de știri al *TVRI*, principalul canal al televiziunii publice, a denunțat public cenzura și controlul politic din departamentul de știri al *TVRI*. În pofida amenințărilor cu sancțiuni și concedieri din partea Televiziunii Române, mai mulți colegi, unii de la o filială regională a *TVR*, s-au solidarizat cu jurnalistul în cauză și au semnat un protest prin care acuzau *TVR* de a-și fi încălcat obligația de a informa corect opinia publică.

Legea Electorală acordă participanților la alegeri acces la presa electronică publică și privată în perioada oficială a campaniei electorale. Reglementările alocă mai mult timp de emisie partidelor parlamentare, care, la posturile private, au beneficiat împreună de 75% din întreaga acoperire a campaniei, repartizată proporțional cu ponderea în Parlament. Candidații la Președinție au beneficiat de timp egal de emisie. Acest sistem a fost puternic criticat de multe posturi de televiziune, dintre care majoritatea au fost nevoite să întreprindă monitorizarea media pe plan intern pentru a asigura respectarea legii. Concluziile CNA relevă faptul că în general televiziunile și-au îndeplinit obligațiile legale, iar candidații la președinție au beneficiat de aceleași oportunități în dezbateri.

Legea Electorală prevede trei tipuri de emisiuni în care participanții la alegeri își pot promova mesajul: dezbateri, în general transmise în direct; emisiuni electorale, de obicei înregistrate, în care candidații își pot prezenta programul; și buletine de știri conținând informații despre campania electorală (aceste știri pot prelungi emisiunile informative obișnuite cu cel mult 15 minute). Formatul buletinelor de știri a fost criticat de reprezentanții media electronice, care au afirmat că unii candidați nu au reușit să creeze evenimente mediatice, însă a trebuit să li se acorde acoperire mediatică conform legii. Totuși, media electronice au avut libertatea de a alege între diferitele formule, iar *Realitatea TV* a ales chiar să nu reflecte campania electorală în buletinele sale de știri. În ansamblu, televiziunile au fost mai preocupate să evite posibilele sancțiuni administrate de CNA decât să producă emisiuni de interes. O excepție notabilă a fost reprezentată de dezbaterea dinamică între candidații Năstase și Băsescu, care a avut loc la *TVRI* pe 8 decembrie și a fost retransmisă de *Realitatea TV*.

În pofida recomandărilor Misiunii OSCE/ODIHR pentru Supravegherea Alegerilor din 2000, care vizau ridicarea restricțiilor privind durata și incidența mesajelor electorale, noua Lege Electorală menține un număr de restricții, ca de exemplu cea formulată de Articolul 61(1) care limitează timpul de antenă acordat candidaților doar la zilele lucrătoare (potrivit CNA, această restricție era menită să se aplice numai transmisiilor directe). Această prevedere a fost una dintre restricțiile legale cel mai strict aplicate de CNA: patru dintre cele șapte sancțiuni financiare impuse de CNA la primul tur de scrutin s-au datorat încălcării acestei reguli. Pentru cel de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale, perioada de încetare a campaniei la sfârșitul săptămânii, alături de faptul că rezultatele primului tur nu au fost validate până vineri 3 decembrie, a redus semnificativ timpul acordat campaniei în presa electronică. În general, restricțiile impuse de lege în ce privește acoperirea mediatică a campaniei par să fi rezultat în scăderea fluxului de informație politică, apreciat de unii interlocutori ca fiind mai scăzut decât în afara perioadei campaniei electorale.

Publicitatea cu scop electoral a fost interzisă atât în presa scrisă cât și în cea electronică. În vreme ce media electronice au evitat difuzarea spoturilor electorale plătite, presa scrisă a tipărit în mod regulat materiale publicitare electorale, deși nu întotdeauna marcate ca atare. În absența unor reglementări și a unor organisme de monitorizare pentru presa scrisă, ar putea fi luată în considerare anularea interdicției privind publicitatea în presa scrisă, în condițiile obligației ca toate materialele de publicitate electorală publicate în timpul campaniei electorale să fie marcate ca atare.

Legea Electorală conține de asemenea neconcordanțe privind durata campaniei electorale. Potrivit Articolului 55 (1), campania electorală se încheie în sâmbăta dinaintea alegerilor la orele 07:00, în vreme ce Articolul 66 prevede că 48 de ore înainte de ziua alegerilor difuzarea emisiunilor electorale, prezența candidaților în emisiuni de televiziune sau radio și publicarea sondajelor de opinie sunt interzise.

IX. SOCIETATEA CIVILĂ

Ca și la alegerile precedente, societatea civilă a jucat un rol important în alegerile din 2004. Organizațiile neguvernamentale s-au implicat în diferite aspecte ale procesului electoral, punând informații la dispoziția publicului larg și monitorizând desfășurarea alegerilor.

Înainte de anunțarea oficială a datei alegerilor, 12 ONG-uri au format Coaliția pentru un Parlament Curat (CPC). CPC a monitorizat candidații potențiali ai principalelor partide politice pentru a decide dacă aceștia corespundeau unor anumite criterii stabilite de către Coaliție de comun acord cu partidele. Principalele criterii negative utilizate de CPC au inclus: migrarea frecventă de la un partid politic la altul; colaborarea cu fosta Securitate sau în general cu regimul Ceaușescu; utilizarea abuzivă a poziției publice în beneficiul personal sau al familiei; declarații de venituri și de avere incorecte sau neplauzibile; și violarea principiului concurenței echitabile prin favorizarea clienților personali sau clienților partidului candidatului respectiv.

Coaliția a semnalat partidelor politice candidații considerați necorespunzători înainte ca acestea să depună listele de candidați, fără a face publice informațiile în această etapă. După ce listele de candidați au fost confirmate și după ce a analizat obiecțiile formulate de partide, CPC a dat publicității numelor candidaților considerați necorespunzători și, în etapa finală a campaniei electorale pentru alegerile parlamentare, a distribuit în fiecare circumscripție un număr mare de fluturași conținând informații referitoare la respectivii candidați. Lista finală a CPC a cuprins 153 de candidați susținuți de cele patru formațiuni politice principale, dintre care 95 candidați ai Uniunii Naționale PSD+PUR, 46 ai PRM, nouă ai Alianței D.A. și trei ai UDMR.

Uniunea Națională PSD+PUR, în special, a acuzat Coaliția de părtinire politică în favoarea Alianței D.A. Cu puțin timp înainte de 28 noiembrie, în numeroase circumscripții au apărut fluturași falsificați, asemănători cu cei publicați de CPC. Aceși fluturași conțineau numele unor persoane care nu se aflau pe lista originală a CPC, majoritatea din partea Alianței, însă nu conțineau nici unul dintre numele candidaților PSD; majoritatea candidaților celorlalte partide fuseseră de asemenea omiși. În plus, acești fluturași cuprindeau acuzații personale, uneori calomnioase, care depășeau cu mult spectrul criteriilor CPC.

Ambele tururi de scrutin au fost supravegheate de numeroase ONG-uri. Principala organizație națională neafiliată politic care a trimis observatori la urne, Asociația Pro Democrația (APD), activează în domeniul observării alegerilor din 1992. Înainte de alegeri, APD a avertizat că nu va trimite observatori dacă nu vor fi introduse în Legea Electorală măsuri de siguranță pentru a proteja integritatea votului. Cu toate că s-au luat măsuri privind unele dintre sesizările APD, principalele chestiuni, inclusiv utilizarea timbrelor autocolante în locul cărților de alegător, nu au fost rezolvate. Totuși APD a decis să observe scrutinul, iar la 28 noiembrie a trimis aproximativ 3 300 observatori în 33 circumscripții, majoritatea în zonele rurale.

Ca o consecință a ceea ce a considerat a fi nereguli la scară largă survenite la primul tur de scrutin, APD a anunțat că nu va observa cel de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale din 12 decembrie. Ulterior, întâmpinând critici la adresa acestei decizii, APD și-a condiționat participarea de limitarea votării pe liste electorale suplimentare. După ce BEC a hotărât să limiteze votarea pe liste suplimentare la un număr restrâns de secții de votare speciale, APD a decis să observe alegerile din 12 decembrie și a trimis aproximativ 3 300 observatori în 32 de circumscripții, și de această dată concentrându-se asupra zonelor rurale.

Pe lângă ONG-urile menționate mai sus, în perioada electorală au activat și alte organizații civice, între care Agenția de Monitorizare a Presei, care a monitorizat comportamentul presei și acoperirea mediatică înaintea și în timpul campaniei electorale și a înregistrat cazuri de exercitare a presiunilor asupra jurnaliștilor și instituțiilor de presă.

X. PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Un număr de 20 de minorități naționale sunt reprezentate în Consiliul Minorităților Naționale, un organism consultativ subordonat Primului Ministru care nu are un rol direct în alegeri. Reprezentarea în Consiliu constituie baza recunoașterii minorităților naționale ca atare de către Legea Electorală (Articolul 4.1).¹⁰

Cel mai numeros grup este reprezentat de minoritatea maghiară (aproximativ 1,5 milioane, ceea ce reprezintă circa 7% din totalul populației), care constituie majoritatea alegătorilor în două județe (Covasna și Harghita) și sunt domiciliați mai ales în Transilvania și Banat. În vechiul Parlament, organizația etnică maghiară UDMR a fost reprezentată de grupuri parlamentare în ambele Camere, iar 18 organizații ale minorităților naționale au reprezentat un număr total de 19 comunități mai restrânse în Camera Deputaților (minoritatea cehilor și cea a slovacilor au același reprezentant).

Cadrul legal care reglementează reprezentarea minorităților naționale în Parlament este ambiguu și chiar contradictoriu în unele privințe. În primul rând, Constituția (Art. 62 (2)) acordă fiecărei minorități naționale care nu reușește întrunească pragul de 5% pentru atribuirea mandatelor dreptul la un singur mandat parlamentar (indiferent de numărul organizațiilor reprezentând minoritățile naționale care participă la alegeri), în condițiile Legii

¹⁰ În Consiliul Minorităților Naționale sunt înscrise organizații reprezentând următoarele minorități naționale: albanezi, armeni, bulgari, croați, eleni, evrei, germani, italieni, macedoneni, polonezi, romi, ruși lipoveni, ruteni, sârbi, slovaci, cehi, tătari, turci și ucrainieni [sursa: pagina de Internet a Departamentului pentru Relații Interetnice– www.dri.gov.ro].

Electurale. Legea Electorală stipulează însă că o minoritate națională are dreptul la reprezentare parlamentară dacă numărul voturilor obținute pe întreaga țară de organizațiile reprezentând minoritatea respectivă este egal cu 10% din media voturilor valabil exprimate necesare pentru obținerea unui mandat (Articolul 4 (2)). Aparenta garantare constituțională a reprezentării parlamentare poate fi în fapt subminată de faptul că minoritățile naționale cu un număr redus de membri nu reușesc să obțină suficiente voturi pentru a întruni pragul electoral.

În al doilea rând, Legea Electorală (Articolul 4 (2)) definește minoritățile naționale ca fiind cele reprezentate în Consiliul Minorităților Naționale. Deși există 20 de minorități astfel reprezentate, acest articol este contrazis mai jos în aceeași lege (în nota la Anexa 1) de o prevedere care menționează că cel mult 18 minorități naționale vor primi mandate speciale de deputat în acest mod.

În ultimul rând, conform Legii Electorale, organizațiile minorităților naționale nereprezentate în Parlamentul care își încheie mandatul trebuie să îndeplinească anumite condiții stricte referitoare la numărul de membri pentru a participa la alegeri.¹¹ Nu există o atare prevedere privind organizațiile deja reprezentate în Camera Deputaților. Se poate argumenta că această prevedere creează condiții inechitabile între organizațiile minorităților naționale.

Legea Electorală prevede că doar partidele politice sau alianțele electorale ale partidelor politice pot depune liste de candidați pentru alegerile parlamentare, însă această regulă nu se aplică și organizațiilor care reprezintă minoritățile naționale, care pot fi organizații civice. Minorităților naționale li se acordă astfel posibilitatea de a participa la alegeri chiar în cazul în care comunitățile respective nu sunt suficient de numeroase pentru a înființa un partid politic care să întrunească numărul minim de membri cerut de Legea Partidelor Politice. Practic toate organizațiile care reprezintă minorități naționale, inclusiv UDMR, sunt asociații civice. O altă prevedere legală referitoare la minoritățile naționale stipulează că, spre deosebire de partide și alianțe, organizațiile reprezentând minoritățile naționale pot depune aceeași listă de candidați în mai multe circumscripții.

Cu excepția minorității romilor, majoritatea interlocutorilor din partea minorităților naționale s-au arătat satisfăcuți de relațiile interetnice și de recente modificări ale legii, care au îmbunătățit statutul minorităților, și au afirmat că nu se așteaptă ca anumite criterii etnice să joace un rol în campanie. Spre deosebire de unele partide politice, organizațiile minorităților naționale au exprimat în general un nivel ridicat al încrederii în procesul electoral. Majoritatea au afirmat că actualmente competiția politică se desfășoară între grupările minorităților naționale, referindu-se la înmulțirea organizațiilor minorităților naționale care încearcă să obțină un mandat parlamentar. Anumite grupări și-au exprimat îngrijorarea în ce privește autenticitatea acestor organizații mai noi. De exemplu, Asociația Culturală a Bulgarilor din Banat a semnalat faptul că alte două ONG-uri înscrise în cursa pentru obținerea mandatului special pentru minoritatea bulgară nu ar fi putut obține numărul de semnături necesare înregistrării și a făcut observația că în județul Mehedinți, unde la recensământul din 2001 au

¹¹ Organizațiile neparlamentare trebuie să prezinte semnăturile a cel puțin 15% dintre membrii minorității respective (până la un maximum de 25 000 persoane) domiciliați în cel puțin 15 județe diferite și în Municipiul București, cu nu mai puțin de 300 de semnături din fiecare județ și Municipiul București (Legea Electorală, Art. 4 (5)). Vezi și Raportul Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei despre Observarea Alegerilor Locale și Regionale din România, 16 iulie 2004, p. 11.

fost înregistrați doar patru cetățeni de etnie bulgară, noile organizații au reușit să strângă aproximativ 600 de semnături.

Prezența grupurilor minorităților naționale pe buletinele de vot pentru Camera Deputaților a fost deosebit de amplă, numărând 28 de organizații înscrise la alegeri. Misiunii OSCE/ODIHR i-a fost adus la cunoștință un singur caz de respingere a listei de candidați a unei organizații reprezentând o minoritate națională. S-a semnalat în cazul respectiv că BECJ Iași nu a permis președintelui filialei locale a Alianței pentru Unitatea Romilor (AURR) să modifice lista pentru a reține candidaturile incomplete. Președintele AURR și-a exprimat îngrijorarea față de ceea ce considera a fi o tentativă deliberată de a exclude comunitatea sa de la procesul electoral, însă nu este clar dacă acest caz a devenit obiectul unei contestații formale.

A. PARTICIPAREA ROMILOR

Conform ultimului recensământ, minoritatea romilor numără aproximativ 535 250 membri, situându-se pe locul al doilea între minoritățile naționale. Unii interlocutori au estimat însă numărul membrilor acestei minorități la peste 1,5 milioane. Spre deosebire de minoritatea maghiară și de alte minorități, comunitatea romilor este răspândită pe tot teritoriul țării. Numeroase rapoarte indică faptul că, în pofida eforturilor oficiale vizând îmbunătățirea situației membrilor acestei minorități, există în continuare discriminare pe scară largă împotriva romilor în viața publică, inclusiv în ce privește educația, locurile de muncă și accesul la servicii publice. Aceste rapoarte menționează de asemenea brutalitatea poliției, hărțuirea, precum și excluderea socială și marginalizarea. Partidele politice nu au manifestat un interes deosebit față de comunitatea romilor și de regulă nu i-au considerat public țintă pentru campania electorală.

Minoritatea romilor a fost reprezentată în Parlament din anul 1992. În 2000, doi cetățeni de etnie romă au fost aleși în Parlament, reprezentând Partida Romilor (redenumită ulterior Partida Romilor Social Democrată – PRSD) și PSD. În 2004, două organizații ale romilor au înregistrat liste de candidați, PRSD și AURR. Ambele organizații au reclamat faptul că nu au avut acces în presă în timpul campaniei și și-au exprimat interesul pentru includerea mai multor membri romi în comisiile de votare, arătând că statul trebuie să le asigure participarea în BESV.

Organizațiile reprezentând minoritatea romilor par deseori a fi lipsite experiență politică și în consecință nu dau dovadă de o înțelegere adecvată a procesului electoral. Astfel, la alegerile din 2004, nici una dintre organizațiile romilor nu a avut o platformă electorală scrisă. Unii interlocutori au declarat EAM că partidele romilor nu se bucură de mult sprijin în rândurile romilor, care preferă să voteze pentru celelalte partide politice.

Unii dintre liderii romilor și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că anumiți reprezentanți ai autorităților publice locale și unii activiști de partid și-au folosit poziția pentru a influența și manipula alegătorii romi. În unele comunități s-a semnalat că primarii au amenințat alegătorii romi că de comportamentul lor la vot depinde eligibilitatea pentru beneficii sociale. EAM a primit de asemenea semnale, de exemplu din județul Iași, că votul romilor va fi cumpărat cu promisiuni și daruri. Totuși aceste acuzații au putut fi dovedite doar în cazuri izolate (de exemplu în Medgidia, județul Constanța).

Prezența la vot în rândurile romilor este estimată ca fiind mai scăzută decât media națională, una dintre cauze fiind lipsa frecventă a documentelor de identitate. Potrivit unor estimări, din diverse motive, până la 20% dintre romi nu au documente de identitate și deci nu pot vota, deși potrivit unor interlocutori situația generală s-a ameliorat în comparație cu 2000. În unele localități, problema se datorează faptului că unele comunități ale romilor s-au mutat în alte așezări, însă membrii lor au rămas înregistrați la vechiul domiciliu și în consecință întâmpină dificultăți în exercitarea dreptului de vot. Deși conform legislației românești responsabilitatea înregistrării la noul domiciliu revine cetățenilor în cauză, se pare că autoritățile au depus prea puține eforturi în sprijinul re-înregistrării acestor cetățeni.

O analiză limitată arată că în comunitățile cu populație predominantă de romi numărul voturilor nule a depășit media națională, ceea ce indică lipsa înțelegerii procedurilor electorale. Se pare că prezența la vot în rândurile romilor la 12 decembrie a scăzut în comparație cu primul tur de scrutin din 28 noiembrie.

XI. PARTICIPAREA FEMEILOR

La alegerile din 2000, ponderea femeilor alese în Parlament a fost relativ redusă (10,4% dintre deputați și 7% dintre senatori). Ponderea femeilor pe listele de candidați depuse de principalele partide în 2000 a variat între 10 și 15%. La momentul alegerilor din 2004, doar doi dintre cei 24 de miniștri și miniștri delegați erau femei.

La alegerile din 2004 ponderea femeilor care au candidat pentru Parlament a crescut substanțial. Din totalul de 9 997 candidați la Camera Deputaților, 2 724 (27,2%) au fost femei. Pentru Senat, 969 din cei 3 681 candidați (reprezentând 26,3%) au fost femei. Creșterea numărului femeilor care au candidat la alegeri pare a se datora în parte faptului că, potrivit noii Legi Electorale, listele de candidați pentru Parlament trebuie să asigure reprezentarea ambelor sexe.

În mod regretabil, creșterea numărului femeilor pe listele de candidați nu se reflectă în componența Parlamentului nou ales. Doar 46 din totalul de 469 parlamentari sunt femei (9,8%); dintre care opt sunt senatori (5,8% din totalul membrilor Senatului) și 38 sunt membri ai Camerei Deputaților (11,4% dintre deputați).¹² Dintre aceste 46 de femei, 18 reprezintă PSD, nouă PD, opt PRM, cinci PUR, patru PNL și două minoritățile naționale. Nici o femeie nu a fost aleasă din rândul candidaților UDMR. Nici o femeie nu a candidat la președinție. Două femei au depus cereri de înscriere, care au fost respinse din lipsa documentației adecvate.

Femeile au fost în general bine reprezentate în administrarea alegerilor. Zece dintre cei 27 de membri ai BEC erau femei, dintre care patru judecători și șase reprezentanți ai partidelor politice. Femeile au fost de asemenea bine reprezentate în BECJ vizitate de EAM, adesea ca președinți sau vicepreședinți. La nivelul secțiilor de votare, vizitele efectuate de EAM pe o

¹² Sursa: pagina de Internet a Camerei Deputaților (<http://www.cdep.ro>). Cifrele din această secțiune se referă la mandatele atribuite imediat după alegerile parlamentare. Componența Parlamentului se modifică dacă parlamentarii aleși ocupă funcții incompatibile cu funcția de parlamentar (Constituția României, Art. 71). Într-adevăr, o femeie aleasă în Parlament din partea PD a fost înlocuită cu un bărbat după ce devenit unul dintre consilierii noului Președinte.

scară restrânsă arată că multe femei au deținut funcția de președinte sau vicepreședinte al BESV, în special în zonele rurale, și că în general femeile au fost bine reprezentate în comisiile de votare.

XII. PROCEDURI ELECTORALE, CENTRALIZAREA ȘI CALCULAREA REZULTATELOR

În conformitate cu practicile standard privind desfășurarea unei Misiuni pentru Evaluarea Alegerilor (EAM), EAM nu a întreprins observarea sistematică a procedurilor din ziua alegerilor. Cu toate că membri ai EAM au vizitat, cu ocazia ambelor tururi de scrutin, un număr limitat de secții de votare din circumscripțiile Brașov, București, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Galați, Iași, Ilfov, Neamț, Prahova, Sibiu, Teleorman, Timiș, Tulcea, Vaslui, și Vrancea, numărul acestor vizite nu constituie o bază pe care să se poată trage concluzii generale privind procesul de votare pe tot cuprinsul țării.

În secțiile de votare vizitate de membrii Misiunii OSCE/ODIHR, procesul de votare a părut în general eficient și bine administrat, iar alegătorii au demonstrat o bună înțelegere a procedurilor electorale. După primul tur de scrutin au apărut însă anumite probleme care trebuie rezolvate înaintea alegerilor viitoare. Printre acestea se numără chestiuni de mare importanță, cum ar fi necesitatea asigurării integrității votului prin identificarea corespunzătoare a alegătorilor, proceduri transparente și corecte pentru stabilirea concordanței între numărul alegătorilor și cel al buletinelor de vot; necesitatea instruirii corespunzătoare a oficialilor implicați în desfășurarea alegerilor și a unor demersuri eficiente și prompte privind neregulile semnalate, inclusiv potențialul vot multiplu, presiunile asupra alegătorilor și posibila influență politică exercitată asupra alegătorilor de autoritățile publice locale.

A. ALEGERILE PARLAMENTARE ȘI PRIMUL TUR AL ALEGERILOR PREZIDENȚIALE, 28 NOIEMBRIE 2004

1. Centralizarea incorectă a rezultatelor

Pe 28 noiembrie, candidatul la președinție al Alianței D.A., Traian Băsescu, s-a adresat public Biroul Electoral Central (BEC) cerând invalidarea alegerilor parlamentare și prezidențiale din 28 noiembrie, aducând acuzații de fraudă sistematică în centralizarea rezultatelor prin manipularea soft-ului utilizat.

DI. Băsescu și-a bazat cererea pe comunicatele de presă publicate de BEC pe 29 și 30 noiembrie, care conțineau rezultatele parțiale ale scrutinului. În intervalul dintre cele două comunicate de presă din 29 noiembrie, diferența dintre numărul alegătorilor care au votat și numărul voturilor valabil exprimate a scăzut cu aproximativ 160 000. DI. Băsescu a susținut că această discrepanță s-a datorat faptului că un număr de voturi a fost scăzut din totalul voturilor nule și “relocat” în beneficiul PSD cu ajutorul soft-ului manipulat utilizat de BEC pentru centralizarea rezultatelor.

În după-amiaza zilei de 30 Noiembrie, BEC și experții Institutului Național de Statistică (INS), care a fost implicat în centralizarea și calcularea rezultatelor, au explicat într-o conferință de presă că membrii BESV au completat eronat procesele verbale. La rubrica

pentru numărul alegătorilor înscriși pe listele permanente care s-au prezentat la vot, membrii BESV au înscris numărul total al alegătorilor de pe listele electorale permanente. Aceasta s-a datorat aparent faptului că aceste două rubrici ale procesului verbal au avut exact aceeași formulare. BEC și INS au stabilit că această eroare a afectat 500–600 secții de votare.

După descoperirea cauzei acestei probleme, în data de 29 noiembrie, BEC a dat dispoziții ca BECJ să corecteze procesele verbale. Conform legii, procedura adecvată pentru corectarea unui proces verbal ar cere ca BECJ să cheme președintele secției de votare și alți membri ai comisiei (deoarece legea prevede că președintele secției de votare trebuie să fi însoțit de doi alți membri ai BESV pentru a depune procesele verbale la BECJ); ca aceștia să corecteze procesul verbal într-o manieră corespunzătoare, care să reflecte numărul real al alegătorilor care au votat; și ca apoi atât BECJ, cât și comisia de votare, să semneze și să ștampileze corecturile cu ștampilele respective. Art. 86 (1) (b) din lege cere ca în procesul verbal să fie înscris “numărul total al alegătorilor înscriși în listele electorale existente la secția de votare, care s-au prezentat la urne...”. Astfel, numărul real al alegătorilor care au votat, sau au primit buletine de vot, ar fi trebuit calculat direct din numărul semnăturilor alegătorilor de pe listele electorale.

Există puține dovezi care să indice că președinții BESV au fost însoțiți și de alți membri ai birourilor când au revenit la BECJ pentru a efectua respectivele corecturi; mai mult, se pare că BECJ au contactat numai președinții secțiilor de votare. Partidele politice au reclamat de asemenea faptul că respectivele corecturi au fost efectuate la sediile BECJ în absența reprezentanților lor.

După cum s-a arătat mai sus, BEC a pus la dispoziția partidelor politice, societății civile, presei și observatorilor internaționali date cuprinzătoare privind centralizarea voturilor, inclusiv procesele verbale scanate ale secțiilor de votare. În plus, BEC a fost de acord fără rezerve să permită unor experți internaționali să verifice soft-ul și să examineze datele introduse. O atare verificare a fost efectuată cu câteva zile înaintea celui de-al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale de către o organizație neguvernamentală cu sediul în Belgrad, Centrul pentru Alegeri Libere și Democrație (CeSID), care a beneficiat de acces nerestricționat la toate documentele și datele relevante. După o investigație ce a durat mai multe zile, CeSID a tras concluzia că “nu au fost găsite date incorecte sau introduse incorect,” iar rezultatele obținute de programul folosit de CeSID au corespuns exact rezultatelor oficiale.

Rămâne totuși un important semn de întrebare, dacă la corectarea proceselor verbale BECJ și președinții comisiilor de votare au completat numărul real al alegătorilor care au votat numărând semnăturile de pe listele electorale sau au calculat acest număr prin simpla însumare a numărului voturilor valabil exprimate cu numărul voturilor nule care apăreau la rubricile respective ale proceselor verbale. Există indicii că în unele cazuri rubrica din procesul verbal ce corespunde numărului alegătorilor care au votat a fost completată la efectuarea corecturilor cu un număr obținut artificial, având în vedere mai ales faptul că în urma corecturilor numerele respective corespund aproape întotdeauna exact cu suma voturilor nule și celor valabil exprimate. Răspunzând întrebărilor adresate de EAM, membrii conducerii BEC și-au schimbat poziția față de necesitatea consultării listelor electorale pentru a determina numărul alegătorilor care au votat. Unul dintre oficialii AEP a declarat că, în condițiile în care ora era târzie și membrii BESV erau obosiți, este de înțeles că acest demers a fost neglijat.

Nu este clar, având în vedere că prevederile legale referitoare la datele ce trebuie înscrise în procesul verbal nu s-au schimbat, motivul pentru care problema a apărut la aceste alegeri și nu mai înainte. BEC și INS au argumentat că principalul motiv a fost reprezentat de redactarea și formularea proceselor verbale care cuprindeau rezultatele, însă se pare că și instruirea oficialilor implicați în organizarea scrutinului sau alți factori au constituit o problemă.

După cum s-a menționat mai sus, legea cere ca numărul real al alegătorilor să fie înscris în procesul verbal, însă nu menționează modul în care trebuie stabilit acest număr. Prevederea legală nu cere în mod explicit BESV să numere semnăturile înainte de a trece la numărarea voturilor, sau să verifice concordanța dintre numărul semnăturilor și numărul total al buletinelor de vot. În consecință, dacă nu se manifestă un nivel ridicat de vigilență la nivelul secțiilor de votare în timpul votării și numărării voturilor, nu există măsuri de siguranță împotriva potențialei manipulari, de exemplu prin introducerea în urnă a mai multor buletine de vot decât cele la care are dreptul un alegător. Observatorii interni și internaționali au identificat dovezi privind asemenea cazuri de încălcare a legii la ambele tururi de scrutin.

2. *Contestații și întâmpinări*

După primul tur de scrutin, la BEC au fost depuse un număr limitat de contestații oficiale privind procedurile de votare sau numărarea voturilor. A doua zi după alegeri, Alianța D.A. a solicitat copia în format electronic a listelor electorale permanente consolidate, care nu au fost puse la dispoziția participanților la alegeri înaintea scrutinului. Alianța a depus și două contestații privind deciziile preelectorale adoptate de birourile electorale județene (BECJ), însă ambele au fost respinse. Uniunea PSD+PUR a depus de asemenea o contestație post-electorală privind o decizie a BECJ: aceasta a fost acceptată.

Termenul limită pentru contestațiile adresate BEC nu este clar în textul legii, deși în unele cazuri este menționat termenul de 48 de ore. Acesta reiese din articolele 92–93 din Legea Alegerilor Parlamentare, care stipulează că BECJ au la dispoziție acest timp pentru a comunica rezultatele, după ce BEC a comunicat repartizarea mandatelor pe circumscripții. BEC rezolvă apoi toate contestațiile și înaintează în scris ambelor Camere ale Parlamentului raportul final privind rezultatele.

După cum s-a arătat mai sus, hotărârea BEC privind rezultatele este definitivă și nu poate fi atacată. Singurele modalități judiciare la care ar putea apela o organizație a cărei contestație a fost respinsă de BEC trebuie căutate în afara sistemului electoral. După încheierea perioadei electorale, o persoană interesată poate intenta un proces în instanță, cerând retragerea unui mandat electoral a cărui atribuire este pusă la îndoială. (Un atare demers a avut succes împotriva unui primar ales la alegerile locale din 2004.) Însă invalidarea unui mandat parlamentar ar avea un impact mult mai mare decât o acțiune similară împotriva mandatului unui oficial local; pentru un atare demers ar fi nevoie de dovezi foarte solide. Un alt remediu non-electoral ar fi să se recurgă la aplicarea prevederilor penale sau a altor prevederi legale în cazurile de încălcare dovedită a legii sau procedurilor electorale; însă aceasta nu ar avea aproape cu siguranță nici un efect asupra rezultatelor scrutinului.

O altă problemă a apărut în legătură cu potențialele reclamații din partea Alianței D.A. cu privire la centralizarea incorectă a rezultatelor discutată mai sus, precum și alte posibile semnale privind metoda de votare (de exemplu cazurile în care se presupune că a avut loc votul multiplu) sau de numărare (de exemplu înregistrarea incorectă a numărului de alegători

care au votat). Problema s-a datorat perioadei scurte de timp alocate contestațiilor, precum și inaccesibilității probelor relevante – în ambele cazuri listele de alegători, atât permanente cât și speciale, de la secțiile de votare. Conform Legii, președinții secțiilor de votare sunt obligați să predea aceste liste judecătoriei locale. Alianței și altor partide și coaliții politice nu li s-a acordat acces efectiv la liste înainte de expirarea termenului limită pentru contestații. În cele din urmă, BEC a dat dispoziții ca BECJ să faciliteze accesul la listele electorale, însă această hotărâre nu a fost aplicată în toate cazurile și rămâne de văzut dacă partidele au acces la aceste documente după dizolvarea oficială a BEC și BECJ la încheierea perioadei electorale. Până la momentul în care Misiunea OSCE/ODIHR a părăsit România, nici un partid nu a adus dovezi în sprijinul acuzațiilor privind votul multiplu organizat.

3. Alte probleme

Participanții la alegeri și organizațiile societății civile au semnalat nereguli, în special la primul tur de scrutin din 28 noiembrie. Cele mai grave acuzații se refereau la votul multiplu din partea persoanelor care s-au deplasat de la o secție de votare la alta și au fost înscrise pe liste speciale. Asemenea nereguli au putut fi în mod cert facilitate de faptul că timbrele autocolante aplicate pe cărțile de identitate puteau fi îndepărtate cu ușurință, iar alegătorii puteau vota pe listele electorale speciale fără o verificare suplimentară. Unele partide politice și organizații ale observatorilor interni au susținut că votul multiplu a fost organizat. APD a semnalat cazuri de vot multiplu în mai multe circumscricții, în special în apropierea Bucureștiului, în județul Ilfov, unde mulți alegători din capitală au votat pe liste speciale și unde prezența la vot la 28 noiembrie a fost considerabil mai ridicată în comparație cu alegerile precedente și cu media națională. Deși nu este în măsură să confirme aceste acuzații, Misiunea OSCE/ODIHR a reținut faptul că unele dintre semnalele apărute – în special în ce privește siguranța și integritatea votului – își au originea în deficiențe ale Legii Electorale și ale aplicării acesteia.

O altă acuzație se referă la cazurile în care s-a semnalat că autoritățile locale și reprezentanții partidelor au exercitat presiuni asupra alegătorilor, în special în zonele rurale. Membrii Misiunii OSCE/ODIHR care au vizitat secții de votare din județele Iași și Vaslui la 28 noiembrie au fost într-adevăr martorii unor asemenea cazuri de exercitare a presiunii asupra alegătorilor, adesea la instigarea primarilor.

D.A. și alte partide de opoziție au adus și alte acuzații de încălcare a regulamentelor electorale. De exemplu, au semnalat faptul că pe buletinele de vot ștampilate de susținătorii lor s-a aplicat o a doua ștampilă (și au fost astfel invalidate) de către membrii comisiilor de votare, cel mai probabil în timpul numărării voturilor. Această acuzație a apărut frecvent cu ocazia alegerilor anterioare. Misiunea OSCE/ODIHR a comparat ponderea generală voturilor nule cu cea înregistrată la alegerile generale precedente. Deși este mai mare decât ar fi de dorit, în special la alegerile parlamentare, ceea ce este de presupus că se datorează formatului buletinelor de vot (fiecare dintre acestea este o broșură și nu o singură filă), ponderea voturilor nule nu a crescut în mod semnificativ față de alegerile anterioare.

B. TURUL AL DOILEA AL ALEGERILOR PREZIDENȚIALE, 12 DECEMBRIE 2004

Principalele probleme de natură electorală întâmpinate la alegerile parlamentare și la primul tur al alegerilor prezidențiale au reprezentat potențialul vot multiplu pe listele speciale și deficiențele survenite în numărarea voturilor la nivelul BESV. În cursul întâlnirii cu membrii

Misiunii OSCE/ODIHR după primul tur de scrutin, BEC a recunoscut că au existat nereguli, cum ar fi votul multiplu și erorile de centralizare. În ambele cazuri BEC a luat măsuri; pe lângă demersurile legale descrise mai jos, BEC a dat dispoziții ca BECJ (în colaborare cu prefectii) să organizeze pentru președinții comisiilor de votare programe suplimentare de instruire în domeniile respective.

Deși BEC a luat măsuri după primul tur de scrutin, nu a investigat acuzațiile privind votul multiplu, motivând că nu este de competența sa. O atitudine mai activă ar fi sporit încrederea în imparțialitatea BEC.

1. Limitarea votării pe liste speciale

În data de 7 Decembrie, BEC a adoptat Hotărârea Nr. 105, prin care se limita votarea pe liste speciale. Conform acestei Hotărâri, alegătorii nu puteau vota pe liste speciale decât la secțiile de votare situate în gări, autogări, aeroporturi și porturi, în afara cazului în care aveau acces la anumite tipuri de secții de votare (de exemplu cele din unitățile militare, anumite instituții de sănătate și ocrotire socială și căminele studențești). Realizând că această procedură este prea restrictivă și poate avea ca rezultat împiedicarea exercitării dreptului la vot de către un mare număr de alegători, BEC a luat măsuri suplimentare. Între altele, a împuternicit fiecare BECJ să desemneze pentru votarea pe liste speciale un număr limitat de secții de votare cu liste permanente (în București, de exemplu, au fost desemnate cinci secții de votare suplimentare, pe lângă secția de votare specială de la gara principală); a încurajat prefecturile să informeze alegătorii despre amplasamentul acestor secții de votare și a permis alegătorilor cu viză de flotanț să voteze în localitățile de reședință. De asemenea, BEC a dat indicații ca BESV să afișeze în secțiile de votare pasajele din Legea Electorală care se referă la sancționarea votului multiplu.

În general, măsurile adoptate pentru limitarea votării pe liste speciale au fost susținute de principalele instituții implicate în alegeri, inclusiv de Guvern, de instituțiile însărcinate cu administrarea alegerilor, de coalițiile ai căror candidați și-au disputat al doilea tur de scrutin și de societatea civilă. În practică însă, adoptarea târzie a Hotărârii 105 și modul în care aceasta a fost comunicată au creat probleme. Se pare că a existat o lipsă de înțelegere a noilor măsuri, iar implementarea lor a fost neuniformă.

Acest fapt a reieșit din situația de confuzie creată și supraaglomerarea secțiilor de votare speciale în ziua alegerilor. În unele localități, mai ales în București, sute de alegători au așteptat ore întregi în fața secțiilor de votare speciale de-a lungul zilei alegerilor pentru a-și exercita dreptul la vot. Cu toate că era evident că la ora 21:00, la încheierea votării, o parte din alegători își vor aștepta încă rândul, BEC a ales să modifice regulile doar pentru a permite alegătorilor care se aflau deja în interiorul clădirii în care se afla secția de votare să rămână și să voteze. În unele cazuri această regulă nu a fost aplicată și li s-a permis să voteze doar alegătorilor care se aflau în secția de votare. În principala gară bucureșteană, secția de votare specială, care la 28 noiembrie fusese amplasată într-o sală de așteptare spațioasă, a fost în mod inexplicabil mutată într-o încăpere mult mai mică, în care puteau intra deodată numai un număr foarte limitat de alegători. O hotărâre a BEM din 12 Decembrie care a permis votarea pe liste speciale în alte zece secții de votare din București a fost invalidată de BEC ca urmare a unei contestații din partea PSD.

Pe lângă problemele de implementare, trebuie pusă în discuție baza legală a Hotărârii Nr.105 și a altor decizii privind votarea pe liste speciale. Unde și cum se votează reprezintă componentele de bază ale dreptului la vot. Conform Constituției, adoptarea legislației electorale se face prin lege organică. Deși Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență în anumite condiții, în domeniul drepturilor electorale acestea sunt prohibite. În alte domenii supuse reglementării prin lege organică, ordonanțele de urgență sunt supuse unui control strict și trebuie autorizate în prealabil de Parlament și supuse ulterior unei dezbateri parlamentare de urgență. În acest caz însă, nici Guvernul, nici Parlamentul nu au întreprins acțiuni oficiale privind această modificare majoră a sistemului electoral survenită la mijlocul desfășurării alegerilor.

În adoptarea Hotărârii Nr.105 BEC s-a bazat pe autoritatea de a “interpreta” legea pe care i-o conferă Legea Alegerilor Prezidențiale. BEC a interpretat de asemenea mențiunile privind aplicarea anumitor prevederi ale Legii Alegerilor Parlamentare ca o indicație că alte aspecte ale procedurilor pentru alegerea Parlamentului pot fi modificate.

Decizia BEC pare a fi depășit standardele comune ale practicii judiciare conforme cu Constituția și cu legile românești, precum și principiile comparative de interpretare a legilor. Mai mult, această decizie nu a respectat Art. 15 (1) din Legea Alegerilor Prezidențiale, care prevede în mod explicit că “desfășurarea alegerilor pentru Președintele României se face potrivit dispozițiilor legale pentru alegerea Camerei Deputaților și Senatului, cu excepțiile prevăzute în prezenta secțiune.” Secțiunea respectivă (Secțiunea a 4-a privind Campania Electorală și Desfășurarea Alegerilor) nu cuprinde nici o modificare a procedurilor de votare prevăzute în Legea Alegerilor Parlamentare. În plus, Capitolul III din Legea Alegerilor Parlamentare, de asemenea referitor la “Desfășurarea Alegerilor”, este capitolul respectivei legi care stabilește unde își pot exercita alegătorii dreptul la vot. În fapt, Art. 77 (2) din capitolul respectiv permite în mod specific alegătorilor să voteze în aproape orice secție de votare.

2. Completarea proceselor verbale

În data de 6 Decembrie, BEC a adoptat un format modificat pentru procesele verbale, din care să reiasă mai clar că numărul alegătorilor care s-au prezentat la vot se calculează diferit față de numărul alegătorilor înscriși pe liste, având în vedere eroarea care a dus la centralizarea incorectă a rezultatelor la primul tur de scrutin. De asemenea, BEC a distribuit o nouă broșură ce conținea instrucțiuni privind modul în care președinții secțiilor de votare trebuie să completeze procesele verbale. Această broșură a fost înmănată președinților secțiilor de votare în cursul programului special de instruire organizat cu puțin timp înaintea celui de-al doilea tur de scrutin. În instrucțiunile privind respectivele rubrici ale procesului verbal, broșura stipulează în mod clar că numărul alegătorilor care au votat trebuie calculat pe baza numărului de semnături de pe listele electorale.

Nu este clar în ce măsură aceste instrucțiuni au fost urmate de președinții secțiilor de votare. Informațiile primite de la observatorii interni și internaționali au arătat că unii dintre președinții secțiilor de votare au refuzat să stabilească numărul real al semnăturilor alături de numărul total al buletinelor de vot, în timp ce la alte secții de votare semnăturile au fost numărate în mod corespunzător și s-au depus eforturi pentru rezolvarea discrepanțelor dintre numărul semnăturilor și numărul buletinelor de vot din urnă. Astfel, nu se poate stabili dacă la unele secții de votare numărul buletinelor de vot a depășit, sau a fost în orice caz diferit de

numărul real al alegătorilor. În orice caz, necesitatea corectării proceselor verbale care a apărut în urma scrutinului din 28 noiembrie nu a mai apărut după 12 decembrie.

XIII. RECOMANDĂRI

OSCE/ODIHR oferă următoarele recomandări pentru a fi luate în considerare de autoritățile românești și își exprimă disponibilitatea de a sprijini aplicarea lor înaintea oricărui viitor scrutin.

A. CADRUL LEGAL

1. Legislația electorală nu trebuie adoptată imediat înainte de alegeri, în afara cazului în care acest demers este necesar datorită unor deficiențe severe ale legii sau ale modului de aplicare al acesteia și există un larg consens în favoarea respectivelor amendamente.
2. Legile referitoare la alegeri trebuie incluse într-un cod electoral cuprinzător. Prin acest demers s-ar elimina neconcordanțele între prevederile legale și ar introduce în lege anumite practici oportune care au fost până în prezent implementate doar parțial prin ordonanțe de Guvern sau prin directivele instituțiilor implicate în administrarea alegerilor.
3. În măsura în care acest lucru este posibil, adoptarea reglementărilor privind alegerile prin ordonanțe de urgență trebuie strict limitată; dacă atare ordonanțe sunt necesare, ele trebuie adoptate și publicate în formula consolidată cu mult timp înaintea scrutinului. În special reglementarea drepturilor electorale prin intermediul demersurilor executive speciale este neadecvată, posibil neconstituțională.
4. Dreptul participanților la alegeri de a cere cercetarea legală efectivă și în timp util a administrării alegerilor, la orice nivel, trebuie stabilit în mod clar de legislația electorală. Trebuie stabilite reguli și proceduri specifice pentru contestațiile și întâmpinările referitoare la toate aspectele procesului electoral, inclusiv centralizarea rezultatelor. În plus, trebuie adoptate standarde rezonabile pentru probele necesare, astfel încât reclamațiile justificate să poată fi rezolvate; iar participanții la alegeri trebuie să aibă acces la toate materialele electorale necesare investigării presupuselor încălcări ale legii.
5. Trebuie stabilite prin lege standarde și proceduri precise pentru examinarea semnăturilor pentru susținerea candidaților la președinție, precum și pentru alte scopuri politice și electorale. În plus, autoritățile de resort trebuie să aibă obligația de a oferi asistența necesară pentru verificarea datelor și semnăturilor cetățenilor cu drept de vot de pe listele de susținere.
6. Trebuie luată în considerare revizuirea și clarificarea Articolului 5 (7) din Legea Alegerilor Parlamentare, care permite Președintelui în exercițiu să candideze ca independent pe liste de partid în ultimele trei luni ale mandatului.
7. Prevederile Legii Electorale legate de completarea proceselor verbale de către comisiile de votare trebuie amendate astfel încât să descrie explicit procedurile de stabilire a numărului de alegători care au votat. Ar fi de asemenea oportun ca legea să prevadă ca, înainte de începerea numărării voturilor, comisia de votare să numere buletinele de vot din urnă și să confrunte numărul lor cu numărul semnăturilor de pe liste (precum și numărul buletinelor de vot anulate, nule sau neîntrebuițate).

B. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

8. Metoda curentă de numire a membrilor Autorității Electorale Permanente (AEP) trebuie revizuită astfel încât să se evite posibilitatea ca toți membrii conducerii să fie numiți de partidul politic aflat la putere. Trebuie găsite mijloace prin care să se asigure componența multilaterală și echilibrată a AEP.
9. Prevederea legală referitoare la selectarea președinților și vicepreședinților BESV cu pregătire juridică este dificil de implementat și prin urmare trebuie revizuită. În special trebuie luate măsuri care să asigure că numirea acestora de către prefecți nu creează un dezechilibru politic la nivelul BESV. În plus, o evidență permanentă a persoanelor ce pot fi desemnate pentru a ocupa aceste funcții ar putea îmbunătăți activitatea comisiilor de votare. Menținerea acestei evidențe trebuie să funcționeze în condiții de transparență, iar partidele și societatea civilă trebuie să aibă posibilitatea de a verifica recomandările, experiența și reputația persoanelor eligibile pentru funcțiile respective.
10. Împărțirea responsabilităților legate de alegeri între primari și prefecți trebuie clarificată pentru a crește nivelul transparenței și răspunderii.
11. Instruirea oficialilor implicați în desfășurarea alegerilor, în special a celor care nu au pregătire legală sau experiență anterioară, trebuie intensificată astfel încât să se asigure aplicarea uniformă și consecventă a legii. Programele de instruire trebuie extinse astfel încât să cuprindă toți membrii comisiilor de votare. În plus, un manual al secției de votare trebuie elaborat și distribuit la toate secțiile de votare.
12. Legea Electorală trebuie să oblige comisiile de votare să afișeze în secția de votare copiile proceselor verbale conținând rezultatele.
13. Parlamentul trebuie să ia în considerare amendarea legii astfel încât BEC să aibă obligația de a publica rezultatele detaliate de la toate secțiile de votare pe pagina sa de Internet de îndată ce acestea au fost procesate.
14. Participanții la alegeri și organizațiile observatorilor interni trebuie să aibă dreptul de a primi o copie în format electronic a compilației proceselor verbale conținând rezultatele.
15. Pentru rezolvarea problemei potențialului vot multiplu, participanții la alegeri trebuie să aibă dreptul de a primi o copie a extraselor listelor de alegători utilizate în ziua alegerilor.

C. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR ȘI PROCEDURILE DE VOTARE

16. Câtă vreme alegătorii din România au dreptul de a vota la aproape orice secție de votare, trebuie găsite mijloace corespunzătoare pentru a descuraja, detecta și rezolva cazurile de vot multiplu. Acolo unde apar acuzații credibile referitoare la asemenea nereguli, autoritățile competente trebuie să desfășoare investigații prompte și temeinice și să procedeze în consecință.
17. În cadrul legal existent, prin care alegătorilor li se permite să voteze practic la orice secție de votare din țară, aplicarea timbrelor autocolante pe cărțile de alegător nu a reușit să câștige suficientă încredere ca mijloc de prevenire a potențialului vot multiplu, deoarece timbrele s-au dovedit a fi ușor de îndepărtat. Autoritățile statului trebuie să ia efectiv în considerare amendarea cadrului legal astfel încât integritatea votului să fie asigurată prin măsuri de siguranță adecvate.
18. Câtă vreme alegătorii au dreptul legal de a vota practic la orice secție de votare din țară, autoritățile publice de resort trebuie să se asigure că eliberarea cărților de alegător pentru toți cetățenii cu drept de vot se va încheia la timp pentru alegerile viitoare și că suspendarea utilizării cărților de alegător nu se va repeta.

19. Legea Electorală trebuie să specifice că semnăturile de pe listele electorale trebuie numărate înainte deschiderii urnei, pentru a se stabili numărul cetățenilor care au votat. Este de dorit ca legea să ceară BESV să numere buletinele de vot din urnă imediat după deschiderea urnei pentru a confrunța acest număr cu numărul semnăturilor de pe liste.
20. Formatul buletinelor de vot trebuie revizuit în scopul reducerii numărului voturilor nule și a posibilității apariției erorilor în numărarea voturilor. Formatul actual, cu mai multe file, trebuie înlocuit cu buletine de vot cu o singură filă.
21. Tipărirea buletinelor de vot trebuie efectuată în condiții mai mari de transparență și trebuie să se pună mai mare accent pe controlul calității.

D. CAMPANIA ELECTORALĂ ȘI MASS MEDIA

22. Trebuie luate măsuri pentru a împiedica primarii, prefectii și alți oficiali să se implice abuziv în campania electorală și să-și folosească poziția pentru a influența alegătorii.
23. Autoritățile competente trebuie să facă demersuri în direcția cercetării originii materialelor de campanie false și de natură să inducă în eroare, atribuite participanților la cursa electorală.
24. Termenele limită contradictorii prevăzute de lege pentru perioada campaniei electorale și acoperirea mediatică a campaniei trebuie armonizate astfel încât să se ajungă la o perioadă uniformă de încetare a diferitelor tipuri de activități de campanie electorală.
25. În general, trebuie să se revină asupra hiper-reglementării activității media electronice în perioada campaniei de către Legea Electorală. În plus, legea trebuie să specifice care sunt organismele responsabile cu interpretarea și aplicarea Legii Electorale în ce privește acoperirea mediatică a campaniei.
26. Prevederile Legii Electorale care limitează accesul concurenților electorali la presa electronică doar la zilele lucrătoare trebuie abrogate.
27. Interdicția privind publicitatea electorală plătită în presa scrisă trebuie ridicată; însă publicațiilor trebuie să li se impună obligația de a marca în timpul campaniei publicitatea electorală plătită ca atare.
28. Având în vedere faptul că presa scrisă nu este monitorizată în ce privește încălcarea reglementărilor încetării campaniei electorale, Parlamentul ar putea lua în considerare ridicarea prevederilor referitoare la încetarea campaniei electorale doar pentru presa scrisă.

E. SOCIETATEA CIVILĂ ȘI OBSERVATORII INTERNI

29. Legea trebuie amendată astfel încât să asigure observatorilor interni neafiliați politic posibilitatea de a fi acreditați pentru o întreagă circumscripție și nu pentru o singură secție de votare.
30. Trebuie luat în considerare faptul că nivelul transparenței crește dacă organizațiile observatorilor interni au dreptul de a participa la întâlnirile birourilor electorale la toate nivelele, inclusiv la nivelul BEC.
31. Trebuie depuse eforturi în direcția asigurării că ONG-urile care solicită acreditarea observatorilor sunt de bună credință și nu asociate unor partide sau altor formațiuni interesate în rezultatul alegerilor.
32. Observatorilor interni trebuie să li se acorde dreptul de a primi copiile proceselor verbale încheiate la secțiile de votare.

F. PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

33. Prevederile Legii Electoral trebuie formulate în așa fel încât să asigure eligibilitatea pentru un mandat special a fiecărei minorități recunoscute.
34. Trebuie luată în considerare eliminarea prevederilor care stabilesc cerințe diferite pentru organizațiile minorităților naționale care sunt deja reprezentate în Parlament și pentru organizațiile neparlamentare.
35. Educația alegătorilor, în special în rândurile romilor, trebuie intensificată.
36. Autoritățile trebuie să faciliteze înregistrarea cetățenilor de etnie romă și eliberarea documentelor de identitate pentru aceștia pentru a le da posibilitatea să-și exercite dreptul la vot.

IX. ANEXA – REZULTATELE ALEGERILOR

A. ALEGERILE PARLAMENTARE, 28 NOIEMBRIE 2004

	Camera Deputaților	Senat
Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele electorale permanente și pe listele electorale speciale de tip 1	18 449 344	18 449 344
<i>Numărul alegătorilor înscriși pe listele permanente</i>	17 897 017	17 897 017
<i>Numărul alegătorilor înscriși pe listele speciale de tip 1</i>	552 327	552 327
Numărul total al alegătorilor înscriși care s-au prezentat la vot	10 794 653	10 794 653
<i>Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele permanente care s-au prezentat la vot</i>	9 547 284	9 547 284
<i>Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele speciale de tip 1 care s-au prezentat la vot</i>	541 630	541 630
<i>Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele speciale de tip 2 care s-au prezentat la vot</i>	705 739	705 739
<i>Prezența la vot (%)</i>	58,51%	58,51%
Numărul total al voturilor valabil exprimate	10 188 106	10 231 476
Numărul voturilor nule	599 641	556 128
<i>Voturi nule (% din numărul total al voturilor)</i>	5,55%	5,15%

Partid/Aliața	Camera Deputaților			Senat		
	Voturi	Procent	Mandate	Voturi	Procent	Mandate
Uniunea Națională PSD+PUR	3 730 352	36,80%	132 (PSD: 113; PUR: 19)	3 798 607	37,17%	57 (PSD: 46; PUR: 11)
Alianța D.A. PNL–PD	3 191 546	31,49%	112 (PNL: 64; PD: 48)	3 250 663	31,81%	49 (PNL: 28; PD: 21)
PRM	1 316 751	12,99%	48	1 394 698	13,65%	21
UDMR	638 125	6,20%	22	637 109	6,23%	10
PNG	227 443	2,24%	0	241 486	2,36%	0
PNTCD	188 268	1,86%	0	196 027	1,92%	0
Alții (sub 1%) ¹³	559 909	5,52%	0	681 854	6,66%	0
Listele minorităților naționale ¹⁴	294 066	2,90%	18	19 109	0,19%	0
<i>Total fără candidații independenți¹⁵</i>	<i>10 136 460</i>	<i>100,00%</i>	<i>332</i>	<i>10 219 553</i>	<i>100,00%</i>	<i>137</i>

¹³ Numărul partidelor care au obținut sub 1% din numărul total la voturile valabil exprimate (în afara partidelor și asociațiilor reprezentând minoritățile naționale) a fost 20, atât pentru Camera Deputaților cât și pentru Senat.

¹⁴ Fără a lua în calcul organizația etnicilor maghiari UDMR, la Camera Deputaților și-au disputat mandatele speciale pentru minoritățile naționale un număr total de 28 de organizații reprezentând 18 minorități naționale. Singurul partid reprezentând o minoritate națională care a candidat pentru Senat a fost Alianța pentru Unitatea Rromilor.

¹⁵ BEC a calculat procentajul pentru listele de partid pe baza numărului total al voturilor valabil exprimate în favoarea partidelor și alianțelor, dar fără a lua în calcul voturile exprimate în favoarea candidaților independenți. Candidații independenți pentru Camera Deputaților au obținut în total 51 646 voturi, iar cei pentru Senat, 11 923 voturi.

B. ALEGERI PREZIDENȚIALE, 28 NOIEMBRIE ȘI 12 DECEMBRIE 2004

	Primul tur de scrutin	Al doilea tur de scrutin
Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele electorale permanente și pe listele electorale speciale de tip 1	18 449 344	18 316 104
<i>Numărul alegătorilor înscriși pe listele permanente</i>	17 897 017	17 934 719
<i>Numărul alegătorilor înscriși pe listele speciale de tip 1</i>	552 327	381 385
Numărul total al alegătorilor înscriși care s-au prezentat la vot	10 794 653	10 112 262
<i>Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele permanente care s-au prezentat la vot</i>	9 547 284	9 297 657
<i>Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele speciale de tip 1 care s-au prezentat la vot</i>	541 630	380 749
<i>Numărul total al alegătorilor înscriși pe listele speciale de tip 2 care s-au prezentat la vot</i>	705 739	433 856
<i>Prezența la vot (%)</i>	58,51%	55,21%
Numărul total al voturilor valabil exprimate	10 452 205	10 008 317
Numărul voturilor nule	339 010	103 245
<i>Voturi nule (% din numărul total al voturilor)</i>	3,14%	1,02%

Candidat	Primul tur de scrutin		Al doilea tur de scrutin	
	Voturi	Procente	Voturi	Procente
Adrian Năstase (Uniunea Națională PSD+PUR)	4 278 864	40,94%	4 881 520	48,77%
Traian Băsescu (Alianța D.A. PNL-PD)	3 545 236	33,92%	5 126 794	51,23%
Corneliu Vadim Tudor (PRM)	1 313 714	12,57%		
Markó Béla (UDMR)	533 446	5,10%		
Gheorghe Coriolan Ciuhandu (PNȚCD)	198 394	1,90%		
George Becali (PNG)	184 560	1,77%		
Petre Roman (FDR)	140 702	1,35%		
Gheorghe Dinu (independent)	113 321	1,08%		
Marian Petre Miluț (AP)	43 378	0,42%		
Ovidiu Tudorici (URR)	37 910	0,36%		
Aurel Rădulescu (APCD)	35 455	0,34%		
Alexandru Raj Tunaru (PTD)	27 225	0,26%		

Sursa: Biroul Electoral Central

DESPRE OSCE/ODIHR

Oficiul Pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) este principala instituție a OSCE care oferă asistență statelor participante pentru “a asigura respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a respecta domnia legii, a promova principiile democrației și (...) a construi, consolida și proteja instituțiile democratice, precum și a promova toleranța în societate” (Documentul de la Helsinki, 1992).

ODIHR, cu sediul în Varșovia, Polonia, a fost înființat sub denumirea Oficiul pentru Alegeri Libere la Summit-ul de la Paris din 1990 și a început să funcționeze din mai 1991. Un an mai târziu, denumirea Oficiului a fost modificată pentru a reflecta un mandat lărgit care include drepturile omului și democratizarea. Astăzi ODIHR are un staff format din peste 100 de membri.

ODIHR este principala organizație europeană în domeniul **supravegherii alegerilor**; coordonează și organizează trimiterea la urne a mii de observatori în fiecare an, în scopul de a evalua dacă alegerile în zona OSCE se desfășoară în conformitate cu legislația națională și standardele internaționale. Metodologia sa unică oferă o analiză detaliată a tuturor elementelor procesului electoral. Prin intermediul proiectelor de asistență, ODIHR ajută statele participante să își îmbunătățească cadrul electoral.

Activitățile de **democratizare** ale ODIHR includ următoarele domenii: domnia legii, societatea civilă, libertatea de mișcare, egalitatea între sexe, suportul legislativ și traficul cu ființe umane. ODIHR implementează anual un număr de programe de asistență specializate, având în vedere atât facilitarea și creșterea gradului de respectare a angajamentelor OSCE de către statele participante, cât și dezvoltarea structurilor democratice.

ODIHR monitorizează respectarea de către statele participante a angajamentelor OSCE privind dimensiunea umană și oferă sprijin pentru îmbunătățirea protecției **drepturilor omului**. De asemenea, organizează în fiecare an numeroase întâlniri pentru a discuta implementarea angajamentelor OSCE privind dimensiunea umană de către statele participante și pentru a aborda arii tematice specifice.

ODIHR oferă consultanță statelor participante referitor la politicile ce vizează minoritățile **romă și sinti**; promovează dezvoltarea capacităților și crearea de rețele în cadrul comunităților rome și sinti și încurajează participarea reprezentanților romi și sinti la elaborarea politicilor. ODIHR funcționează ca un punct de schimb de informații între organizațiile naționale și internaționale în ce privește problemele comunităților rome și sinti.

Toate activitățile ODIHR se desfășoară în strânsă coordonare și cooperare cu statele participante OSCE, cu instituțiile și misiunile permanente OSCE, precum și cu alte organizații internaționale.

Mai multe informații se găsesc pe pagina de Internet a ODIHR (www.osce.org/odihr).